

Utbetalning av barnbidrag och flerbarnstillägg

Förord

Denna promemoria har tagits fram av en arbetsgrupp bestående av tjänstemän inom Socialdepartementet. Arbetsgruppen har haft till uppdrag att utarbeta förslag om ökade förutsättningar för att kunna dela på barnbidraget. Detta är angeläget för att underlätta för föräldrar att kunna samarbeta och ta ett gemensamt ansvar för sina barn. Den nuvarande ordningen ger mödrar företräde framför fäder att uppbära barnbidraget vilket inte kan anses vara motiverat. Det nuvarande regelverket har dessutom visat sig försvåra föräldrars samarbete i ekonomiska frågor som rör barnet. Promemorian innehåller även ett regelförenklingsförslag avseende slopad anmälningsskyldighet för flerbarnstillägg i vissa fall.

Stockholm den 31 maj 2013

Per-Anders Sunesson
Departementsråd

1	Sammanfattning	6
2	Författningsförslag	8
2.1	Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken	8
2.2	Förslag till lag om ändring i diskrimineringslagen (2008:567).....	14
3	Ärendet.....	15
4	Tidigare utredning.....	16
5	Nuvarande bestämmelser om utbetalning av barnbidrag.....	17
6	Behov av kompletteringar och följdändringar	20
7	Utökade möjligheter till delning av barnbidrag	21
7.1	Nuvarande förhållanden	21
7.1.1	Hur utbetalas och används barnbidraget i dag.....	22
7.1.2	Identifierade problem med de nuvarande bestämmelserna.....	24
7.2	Skälen för arbetsgruppens förslag.....	27
8	Delat barnbidrag när barnet bor växelvis	31
8.1	Nuvarande förhållanden	31
8.2	Skälen för arbetsgruppens förslag.....	33
9	När barnbidrag lämnas endast till en av föräldrarna	36
9.1	Skälen för arbetsgruppens förslag.....	36

9.1.1	När barnet bor endast med en förälder eller en bidragsmottagare är förhindrad att delta i vården	37
9.1.2	När bara en förälder är försäkrad i Sverige	38
9.1.3	När en förälder är olämplig som bidragsmottagare	38
10	Utbetalning till annan efter begäran av socialnämnd	42
10.1	Nuvarande förhållanden	42
10.2	Skälen för arbetsgruppens förslag	44
11	Slopat krav på anmälan för flerbarnstillägg i vissa situationer	48
11.1	Nuvarande bestämmelser om flerbarnstillägg	48
11.2	Skälen för arbetsgruppens förslag	50
12	Beräkning av flerbarnstilläggets storlek i vissa situationer	53
12.1	Skälen för arbetsgruppens förslag	53
13	Tidpunkten från vilken ändring av bidragsmottagare ska ha verkan	57
13.1	Skälen för promemorians förslag	57
14	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser till socialförsäkringsbalken	60
14.1	Skälen för promemorians förslag	61
15	Behov av följdändring i diskrimineringslagen	64
15.1	Skälen för promemorians förslag	64

16 Konsekvenser 66

16.1 Konsekvenser av utökade möjligheter för båda föräldrar att vara mottagare av barnbidrag	66
16.1.1 Konsekvenser för enskilda	66
16.1.2 Administrativa konsekvenser.....	68
16.1.3 Bidragskostnader	70
16.1.4 Konsekvenser för jämställdheten.....	70
16.2 Konsekvenser av förslag om slopat krav på anmälningsskyldighet för flerbarnstillägg	70
16.2.1 Införandekostnader	71
16.2.2 Handläggning och löpande kostnader.....	71
16.2.3 Bidragskostnader	71

17 Författningskommentar..... 72

17.1 Förslaget till lag om ändring i socialförsäkringsbalken	72
17.2 Förslaget till lag om ändring i diskrimineringslagen (2008:567).....	79

Bilaga 1 Lagförslag avseende barnbidrag från betänkandet SOU 2011:51 80

Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken.....	80
--	----

1 Sammanfattning

I promemorian redovisas förslag om utbetalning av barnbidrag, anmälan för flerbarnstillägg och beräkning av flerbarnstillägg i vissa fall.

När föräldrarna har gemensam vårdnad om ett barn, ska barnbidraget enligt förslaget betalas ut enligt följande. Barnbidraget betalas med hälften till vardera föräldern, om föräldrarna inte har anmält vem som ska vara bidragsmottagare. Om föräldrarna i en gemensam anmälan anger vem som ska vara bidragsmottagare betalas barnbidraget till den angivna mottagaren. Bor barnet växelvis hos båda föräldrarna betalas barnbidraget med hälften till vardera föräldern, om den förälder som vill ha en delning av barnbidraget gör sannolikt att sådant boende föreligger. Barnbidraget betalas efter anmälan till endast den ena föräldern, om

- barnet bor varaktigt tillsammans med endast den föräldern,
- den andra föräldern under en längre tid inte kan delta i vårdnaden på grund av frånvaro, sjukdom eller något annat skäl, eller
- den andra föräldern under en längre tid har visat sig olämplig som bidragsmottagare.

Villkoret för att utbetalningen av barnbidrag ska ändras på begäran av socialnämnden ändras från synnerlig till särskilda skäl.

Kravet på att göra anmälan för att få flerbarnstillägg slopas i vissa fall.

Kan två sammanboende personer som inte är mottagare av barnbidrag för samma barn få flerbarnstillägget, ska det enligt

förslaget betalas till den av dem som anmäls som mottagare till Försäkringskassan. Om någon sådan anmälan inte görs ska flerbarnstillägget lämnas till dem båda och beräknas proportionerligt enligt nuvarande bestämmelser. Även när barnbidrag delas för ett eller flera barn med anledning av att föräldrarna inte har gjort någon anmälan om bidragsmottagare, eller när ett barn bor växelvis föreslås det att flerbarnstillägget ska beräknas proportionerligt.

Rättsverkan av en ändring av bidragsmottagare ska senareläggas så att den har verkan från och med den andra månaden efter den då Försäkringskassan fick kännedom om att förhållandena har ändrats på ett sätt som är avgörande för vem som ska vara bidragsmottagare.

Undantaget i diskrimineringslagen (2008:567) från förbudet mot diskriminering som har samband med kön ska upphävas när det gäller tillämpning av bestämmelserna om utbetalning av barnbidrag.

Lagändringarna med vissa övergångsbestämmelser föreslås träda i kraft den 1 mars 2014.

2 Författningsförslag

2.1 Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Häri genom föreskrivs i fråga om socialförsäkringsbalken
dels att 16 kap. 10 § ska upphöra att gälla,
dels att rubriken närmast före 16 kap. 10 § ska utgå,
dels att 16 kap. 1, 5–9, 12, 14, 15, 18 och 19 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

16 kap.

1 §

I detta kapitel finns bestämmelser

- om bidragsmottagare i 2 och 3 §§,
- vid ensam vårdnad i 4 §,
- vid gemensam vårdnad i 5–8 §§,
- om det finns särskilt förordnade vårdnadshavare i 9 §,
- om vårdnadshavare är av samma kön i 10 §,
- vid adoption i 11 §,
- när flerbarnstillägg ska

I detta kapitel finns bestämmelser

- om bidragsmottagare i 2 och 3 §§,
- vid ensam vårdnad i 4 §,
- vid gemensam vårdnad i 5–8 §§,
- om det finns särskilt förordnade vårdnadshavare i 9 §,
- vid adoption i 11 §,
- när flerbarnstillägg ska

lämnas m.m. i 12–17 §§,
 – om utbetalning till annan i 18 §,
 – om ändring av bidragsmottagare i 19 §, och
 – om utbetalning av barnbidrag i 20 §.

lämnas m.m. i 12–17 §§,
 – om utbetalning till annan i 18 §,
 – om ändring av bidragsmottagare i 19 §, och
 – om utbetalning av barnbidrag i 20 §.

5 §

Föräldrar som har gemensam vårdnad om ett barn *kan* hos Försäkringskassan *gemen-*
samt anmäla vem av dem som ska vara bidragsmottagare. *Görs inte någon anmälan får barnets mor bidraget.*

När föräldrar har gemensam vårdnad om ett barn *lämnas barnbidrag med hälften till vardera föräldern. Anger föräldrarna i en gemensam anmälan till Försäkringskassan vem av dem som ska vara bidragsmottagare lämnas dock barnbidraget till den angivna mottagaren.*

Är endast en av föräldrarna försäkrad för barnbidrag lämnas hela barnbidraget till den föräldern.

Bestämmelserna i första stycket tillämpas inte om annat följer av 6, 7 eller 18 §§.

6 §

Om *den* förälder som enligt 5 § ska få *bidraget* under en längre tid inte kan delta i vårdnaden på grund av frånvaro, sjukdom eller något annat skäl, övergår rätten att få barn-

Om *en* förälder som enligt 5 *eller* 7 § ska få *barnbidrag* under en längre tid inte kan delta i vårdnaden på grund av frånvaro, sjukdom eller något annat skäl, övergår rätten att få

bidraget till den andra föräldern.

barnbidrag till den andra föräldern. Rätten övergår också om en förälder under en längre tid har visat sig olämplig som bidragsmottagare.

7 §

Om barnet varaktigt bor tillsammans med endast en av föräldrarna har den föräldern efter anmälan rätt att få bidraget.

Har föräldrar, som inte bor tillsammans, gemensam vårdnad om ett barn gäller följande.

– Bor barnet varaktigt tillsammans med endast en förälder lämnas barnbidraget till den föräldern, om han eller hon har gjort anmälan om det.

– Bor barnet varaktigt hos båda föräldrarna (växelvist boende), lämnas barnbidraget med hälften till vardera föräldern efter anmälan av någon av dem.

8 §

Om föräldrarna inte bor tillsammans, men barnet är varaktigt bosatt hos båda föräldrarna (växelvist boende), får barnbidraget efter anmälan av båda föräldrarna lämnas med hälften till vardera föräldern.

Ett barn ska anses ha växelvist boende, om sådant boende görs sannolikt av den förälder som har anmält att barnbidraget ska lämnas med hälften till vardera föräldern.

9 §

För barn med två särskilt förordnade vårdnadshavare gäller det som föreskrivs i 5–8 §§ om barnets föräldrar *och barnets mor* i stället barnets vårdnadshavare *respektive kvinnliga vårdnadshavare*.

För barn med två särskilt förordnade vårdnadshavare gäller det som föreskrivs i 5–8 §§ om barnets föräldrar i stället barnets vårdnadshavare.

12 §

Den som får allmänt barnbidrag för de barn som omfattas av flerbarnstillägget får också flerbarnstillägg för dessa barn.

Den som vill få flerbarnstillägg med stöd av 15 kap. 9 § 2 eller 3 *eller* 12 § ska anmäla detta till Försäkringskassan.

Den som vill få flerbarnstillägg med stöd av 15 kap. 9 § 2 eller 3 ska anmäla detta till Försäkringskassan. *Detsamma gäller den som vill få flerbarnstillägg med stöd av 15 kap. 12 §, utom i de fall där två föräldrar bor tillsammans med ett barn som de har gemensamt, om någon av dem får barnbidrag för barnet.*

14 §

Skulle två personer kunna få flerbarnstillägget, betalas detta till den av dem som anmäls som bidragsmottagare. Anmälan ska göras till Försäkringskassan av personerna gemensamt.

Skulle två personer *som bor tillsammans och som inte får barnbidrag för samma barn* kunna få flerbarnstillägget, betalas detta till den av dem som anmäls som bidragsmottagare. Anmälan ska göras till Försäkringskassan av personerna gemensamt.

Om inte någon anmälan

Om inte någon anmälan

enligt första stycket görs betalas flerbarnstillägget till *kvinnan eller, om personerna är av samma kön, till den äldre av dem.*

enligt första stycket görs betalas flerbarnstillägget till *vardera föräldern och beräknas för varje mottagare för sig med tillämpning av bestämmelserna i 16 och 17 §§.*

15 §

Om barnbidraget delas enligt 8 § för ett eller flera barn ska flerbarnstillägget beräknas för varje förälder för sig enligt bestämmelserna i 16 och 17 §§.

Om barnbidraget delas enligt 5 *eller* 7 § för ett eller flera barn ska flerbarnstillägget beräknas för varje förälder för sig enligt bestämmelserna i 16 och 17 §§.

18 §

Om det finns *synnerliga* skäl får barnbidraget, i stället för vad som framgår av 2–17 §§, på begäran av socialnämnden, betalas ut till den andra av föräldrarna, någon annan lämplig person eller nämnden att användas för barnets bästa.

Om det finns *särskilda* skäl får barnbidraget, i stället för vad som framgår av 2–17 §§, på begäran av socialnämnden, betalas ut till den andra av föräldrarna, någon annan lämplig person eller nämnden att användas för barnets bästa.

19 §

Om förhållandena ändras på ett sätt som är avgörande för vem som får barnbidraget ska ändringen ha verkan från och med månaden efter den då ändringen ägde rum.

Lämnas barnbidrag och ändras förhållandena på ett sätt som är avgörande för vem som ska få barnbidraget ska ändringen ha verkan från och med andra månaden efter den då Försäkringskassan fick kännedom om de ändrade förhållandena.

1. Denna lag träder i kraft den 1 mars 2014.

2. De nya föreskrifterna i 16 kap. 5–9, 12, 14 och 15 §§ tillämpas första gången

– på barn som är födda efter ikraftträdandet, eller, vid adoption, när den som adopterat barnet har fått barnet i sin vård efter ikraftträdandet,

– på barn som har blivit försäkrade för barnbidrag efter ikraftträdandet, eller

– om det efter ikraftträdandet har gjorts en anmälan om till vem barnbidrag ska lämnas.

3. Om en förälder har fått flerbarnstillägg med tillämpning av de nya föreskrifterna i 16 kap. 12 eller 14 §, tillämpas alltid de nya föreskrifterna om flerbarnstillägg för den föräldern och föräldrarns hushåll även om det i det hushållet inte ingår något barn som avses i punkten 2.

4. Äldre föreskrifter i 16 kap. 19 § tillämpas fortfarande på ändrade förhållanden som Försäkringskassan har fått kännedom om före ikraftträdandet.

2.2 Förslag till lag om ändring i diskrimineringslagen (2008:567)

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 14 a § diskrimineringslagen (2008:567) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

14 a §¹

Förbudet mot diskriminering i 14 § 1 som har samband med kön hindrar inte tillämpning av bestämmelser i lag om änkepension, hustrutillägg *eller utbetalning av barnbidrag*.

Förbudet mot diskriminering i 14 § 1 som har samband med kön hindrar inte tillämpning av bestämmelser i lag om änkepension *eller* hustrutillägg.

1. Denna lag träder i kraft den 1 mars 2014.

2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande vid tillämpning av bestämmelser om utbetalning av barnbidrag för ett barn som är fött före ikraftträdandet, om barnet har blivit försäkrat för barnbidrag före ikraftträdandet eller, vid adoption, när den som adopterat barnet har fått barnet i sin vård före ikraftträdandet. De äldre föreskrifterna gäller dock inte om det efter ikraftträdandet görs en anmälan enligt 16 kap. socialförsäkringsbalken om till vem barnbidraget ska lämnas.

¹ Senaste lydelse 2012:673.

3 Ärendet

Genom beslut den 4 juni 2009 bemyndigade regeringen chefen för Socialdepartementet att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att göra en allmän översyn av hur ekonomiska stöd till barnfamiljer stödjer samarbete mellan särlevande föräldrar (dir. 2009:56). Utredningen tog sig namnet Utredningen om ekonomi och samarbete vid särlevnad (Särlevandeutredningen). Utredningen lämnade i juni 2011 sitt slutbetänkande Fortsatt föräldrar – om ansvar, ekonomi och samarbete för barnets skull (SOU 2011:51). Betänkandets lagförslag avseende barnbidrag finns i *bilaga 1*. Betänkandet har remissbehandlats. I samband med beredning av Särlevandeutredningens förslag har en arbetsgrupp inom Socialdepartementet identifierat behov av ytterligare förändringar av bestämmelserna för barnbidrag och flerbarnstillägg.

Under hösten 2011 gav regeringen Försäkringskassan i uppdrag att se över möjligheterna till regeländringar som kunde göra socialförsäkringen enklare och mer effektiv, för såväl myndigheten som för enskilda personer (dnr S2011/11077/SF). Försäkringskassan lämnade sin återrapportering, Fler förslag för minskat krångel, till regeringen i november 2012 (dnr S2012/7885/SF), i vilken det föreslås bl.a. att kravet på anmälan för att få flerbarnstillägg vid en delad utbetalning av barnbidrag ska avskaffas i vissa fall.

4 Tidigare utredning

Särlevandeutredningen lämnade i sitt betänkande SOU 2011:51 förslag om utökade möjligheter till delning av barnbidraget. Enligt utredningens förslag ska sammanboende föräldrar, såväl gifta som sambor, få en möjlighet att dela på utbetalningen av barnbidrag om båda gör anmälan om det. Om någon anmälan inte görs i samband med att rätten till barnbidrag inträder eller om anmälan inte är samstämmig, ska enligt utredningens förslag båda föräldrarna bli bidragsmottagare. När båda föräldrarna är bidragsmottagare ska enligt utredningens förslag barnbidraget lämnas med hälften till vardera föräldern. I de fall barnet anses bo växelvis hos sina föräldrar föreslår utredningen att barnbidraget ska kunna delas även om bara den ena av föräldrarna gör en anmälan om delad utbetalning.

5 Nuvarande bestämmelser om utbetalning av barnbidrag

Barnbidrag förekommer som allmänt barnbidrag, förlängt barnbidrag och flerbarnstillägg. Allmänt barnbidrag lämnas med 1 050 kronor i månaden för varje barn från och med månaden efter barnets födelse till och med det kvartal barnet fyller 16 år.

Barnbidrag är ett grundläggande och generellt bidrag som inte är behovsprövat och det lämnas till alla barn som är bosatta i Sverige. Barnbidraget kan sägas utgöra en kompensation för den försörjningsbördan föräldrar har för att tillgodose barnets behov (jfr SOU 2011:51, s. 251).

En grundläggande förutsättning för att en person ska få barnbidrag är att han eller hon har den rättsliga vårdnaden om barnet. Om en person har ensam vårdnad om barnet är det han eller hon som får barnbidraget. Föräldrar som har gemensam vårdnad kan hos Försäkringskassan gemensamt anmäla vem av dem som ska vara bidragsmottagare. Om inte någon anmälan om bidragsmottagare görs får barnets mor bidraget. Om den bidragsmottagande föräldern till följd av frånvaro, sjukdom eller annan orsak under en längre tid inte kan delta i vårdnaden om barnet, övergår rätten att få bidraget till den andre föräldern. Om barnet bor varaktigt tillsammans med endast en av föräldrarna har den föräldern efter anmälan rätt att få bidraget.

Om föräldrarna inte bor tillsammans, men barnet är varaktigt bosatt hos båda föräldrarna, s.k. växelvist boende, får barnbidraget efter anmälan av båda föräldrarna lämnas med hälften

till vardera föräldern. Föräldrarna måste således med nuvarande bestämmelser vara överens om att dela på barnbidraget och detta kan endast ske om barnet bor växelvis.

För barn som har särskilt förordnade vårdnadshavare gäller det som sagts ovan om barnets föräldrar och mor i stället barnets vårdnadshavare och kvinnliga vårdnadshavare. För de fall barnets föräldrar (eller särskilt förordnade vårdnadshavare) är av samma kön gäller det som sagts ovan om barnets mor i stället den äldre av dem. Blivande adoptivföräldrar likställs med föräldrar i fråga om rätten att få barnbidrag.

Om det finns synnerliga skäl får dock barnbidraget på begäran av socialnämnden betalas ut till den andra av barnets förälder, någon annan lämplig person eller nämnden att användas för barnets bästa.

Särskilda bestämmelser om utbetalning av barnbidrag gäller om barnet är placerat för vård utanför det egna hemmet (se 106 kap. SFB). Om ett barn vårdas i hem för vård eller boende inom socialtjänsten vid ingången av en viss månad får allmänt barnbidrag och förlängt barnbidrag betalas ut till det kommunala organ som svarar för vårdkostnaden som bidrag till denna kostnad. Eventuellt överskott ska redovisas till den som annars skulle ha fått bidraget. Den vanligaste situationen torde vara att socialnämnden har placerat barnet i ett familjehem och begär att Försäkringskassan ska besluta att familjehemsföräldern får barnbidraget.

Barnbidrag är en socialförsäkringsförmån som det normalt inte behöver göras någon ansökan om. Ansökan krävs dock för att få förlängt barnbidrag i de fall barn går i skolan utomlands om svenskt statsbidrag betalas till skolan och utbildningen i huvudsak motsvarar svensk grundskola (110 kap. 6 § jämfört med 15 kap. 6 § SFB).

Även om barnbidrag vanligen lämnas utan att det gjorts någon ansökan om det och flerbarnstillägg i vissa fall lämnas automatiskt när en förälder är mottagare av barnbidrag för minst två barn, finns det för den enskilde en generell skyldighet att lämna de uppgifter som är av betydelse för bedömningen av frå-

gan om ersättning eller i övrigt för tillämpningen av SFB (se 110 kap. 13 § andra stycket). Denna bestämmelse gäller för alla förmåner som regleras i SFB och tar inte sikte särskilt på barnbidrag. Detta utesluter ändå inte att denna generella uppgiftsskyldighet ska motverka att enskilda personer uppbär barnbidrag på oriktiga grunder.

Av 110 kap. 46 § SFB följer också att den som ansöker om, har rätt till eller annars får en förmån enligt nämnda balk, ska anmäla sådana ändrade förhållanden som påverkar rätten till eller storleken av förmånen. Det kan t.ex. avse bosättning, bostadsförhållanden, civilstånd, vårdnad och sammanboende med vuxen eller barn.

6 Behov av kompletteringar och följdändringar

Det har framkommit visst behov av ytterligare bearbetning av regelverket om utbetalning av barnbidrag. Särlevandeutredningen har bland annat föreslagit ändrade regler om när barnbidraget ska delas mellan föräldrarna. Samtidigt återstår det regler som innebär att barnbidraget under vissa omständigheter ska betalas till endast en av föräldrarna. Enligt arbetsgruppen behöver dessa olika regler anpassas till varandra för att på så sätt uppnå ett mer sammanhållet system för utbetalning av barnbidrag.

Vidare har det genom bland annat Försäkringskassans tidigare nämnda rapport med fler förslag för minskat krångel framkommit behov av att göra viss översyn av omfattningen av kravet på att göra anmälan för att få flerbarnstillägg.

7 Utökade möjligheter till delning av barnbidrag

Arbetsgruppens förslag: När föräldrar har gemensam vårdnad om ett barn lämnas barnbidrag med hälften till vardera föräldern, om de inte har anmält vem som ska vara bidragsmottagare. Om föräldrarna i en gemensam anmälan har angett vem av dem som ska vara bidragsmottagare lämnas barnbidraget till den angivna mottagaren.

Arbetsgruppens bedömning: När det uppkommer anledning att ta ställning till vem som ska vara mottagare av barnbidrag bör Försäkringskassan i ett tidigt skede bereda föräldrarna en möjlighet att välja hur barnbidraget ska betalas ut.

7.1 Nuvarande förhållanden

Regeringen har i budgetpropositionen för 2013 aviserat sin avsikt att återkomma i frågan om ändrade utbetalningsbestämmelser för barnbidrag mot bakgrund av de överväganden som Särlevandeutredningen lämnade i sitt betänkande SOU 2011:51. Utredningen har lämnat förslag om utökade möjligheter till delning av barnbidraget.

7.1.1 Hur utbetalas och används barnbidraget i dag

De nuvarande bestämmelserna om val av bidragsmottagare och delning av barnbidrag som trädde i kraft den 1 juli 2006 förefaller enligt Särlevandeutredningens redovisning inte ha fått något större genomslag. Enligt uppgifter från Försäkringskassan i mars 2010 delades barnbidraget mellan föräldrarna när ett barn bor växelvis i endast 14 200 fall (SOU 2011:51, s. 253 f.). Detta kan jämföras med att ungefär 32 procent av alla barn med särlevande föräldrar bor växelvis (SCB, Studien Jämställt föräldraskap 2010), vilket i antal innebär cirka 158 000 barn. De cirka 14 200 barn som bidraget delas för motsvarar således knappt en tiondel av de barn som bor växelvis. Det finns dock av naturliga skäl ett mörkertal för hur många föräldrar vilkas barn bor växelvis som skulle vilja ha barnbidraget delat till hälften, eftersom en delning i dag förutsätter att föräldrarna är överens om det och att det görs en gemensam anmälan till Försäkringskassan.

Enligt SCB:s enkätstudie Jämställt föräldraskap tycks det dock, enligt föräldrarnas uppgifter, vara mer vanligt att det förekommer en delning av barnbidraget. I enkätstudien har cirka 7 800 särlevande föräldrar svarat på frågan om till vem barnbidraget betalas ut samt hur nöjda de är med vem som är bidragsmottagare. Av de föräldrar vars barn bor växelvis uppger 22 procent att de delar på barnbidraget. Drygt 70 procent uppger att det är mamman som får barnbidraget och 6 procent att det är pappan.

Tabell 1 Till vem betalas barnbidraget ut när barnet bor växelvis?
Andel i procent

	Män	Kvinnor
Vi delar	22	22
Jag mottar hela bidraget	4	71
Den andra föräldern mottar hela	74	6
Samtliga	100	100

Källa: SCB, Enkätstudien Jämställt föräldraskap, 2010

Av alla föräldrar som uppgav att deras barn bodde halva tiden hos dem, var 59 procent nöjda och 14 procent missnöjda med fördelningen av barnbidraget. Uppdelat på bidragsmottagare framgår att en majoritet av de föräldrar som delar på barnbidraget är nöjda med detta. Detta måste anses naturligt eftersom de som i dag har möjlighet att dela på bidraget är de som är överens. Pappor är i större utsträckning nöjda jämfört med mammor, hela 81 procent. Det kan finnas fler anledningar till varför föräldrarna är nöjda med den nuvarande fördelningen av bidraget. Det kan vara så att kvinnor av tradition anser sig ha mer rätt till bidraget, dels utifrån att de oftare har sämre ekonomi än män, dels för att de oftare har hand om inköpen för att täcka barnens behov. Det går dock inte att säkert uttala sig om detta utifrån enkätresultaten. De föräldrar som själva är bidragsmottagare är oftast nöjda, speciellt kvinnor, och ingen av dem som mottar barnbidraget är missnöjd. Bland de föräldrar som inte är bidragsmottagare är cirka en tredjedel missnöjd och ungefär lika många är nöjda.

Tabell 2 Andelen nöjda respektive missnöjda med fördelningen av barnbidraget bland föräldrar som har barn boende växelvis, andel i procent, 2010

	Delar		Jag mottar hela		Den andra mottar hela	
	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor
Nöjd	81	67	63	78	32	41
Varken eller	15	21	37	22	37	24
Missnöjd	3	12	0	0	31	35
Samtliga	100	100	100	100	100	100

Källa: SCB, Enkätstudien Jämställt föräldraskap, 2010

Av enkätstudien framgår inte hur själva barnbidragsbeloppet används och inte heller i vilken omfattning föräldrarna använder det till inköp för barnen. En mer generell fråga har dock ställts om vem av föräldrarna (i sammanboende familjer) som sköter detta. Slutsatsen är att det oftast är mamman som sköter inköpen

till barnet. Nästan sex av tio särlevande pappor uppger att de köper mindre eller nästan inget till barnen, medan 75 procent av mammorna uppger att de köper mer eller nästan allt till barnen. 23 procent av mammorna respektive 34 procent av papporna anser att de delar lika på inköpen.

Tabell 3 Vem av föräldrarna sköter inköpen till barnen? Andel i procent

	Jag köper nästan allt	Jag köper mer	Vi delar lika	Jag köper mindre	Jag köper nästan inget
Kvinnor	37	38	23	1	0
Män	2	4	34	46	13

Källa: SCB, Enkätstudien Jämställt föräldraskap, 2010

Av ovanstående tabell 2 framgår emellertid att cirka två tredjedelar av mödrar och fäder inte är nöjda med hur barnbidraget betalas ut när barnet bor växelvis och den andra föräldern får hela bidraget. De nuvarande bestämmelserna ger som sagt inte föräldrar något utrymme att dela på barnbidraget när de inte kan komma överens om en delning. Detta betyder inte att föräldrarna nödvändigtvis alltid har en konflikt om huruvida barnets boende definieras som ett växelvist boende, eller om hur försörjningsansvaret ska fördelas mellan dem – även om det sannolikt förekommer. Avgörande torde i stället vara att valet, eller ett uteblivet val, av bidragsmottagare från tiden när barnet är nyfött och föräldrarna är sammanboende är det som senare kan få oönskade konsekvenser i samband med en separation. Det är förståeligt att föräldrar kan ha en helt annan inställning till vem som ska vara bidragsmottagare när de inte längre lever tillsammans.

7.1.2 Identifierade problem med de nuvarande bestämmelserna

Att det oftast är barnets moder som är bidragsmottagare har flera förklaringar. Många föräldrar anmäler inte vem som ska

vara bidragsmottagare och då betalas bidraget automatiskt ut till modern. I dag föds dessutom drygt hälften av alla barn som barn till ogifta föräldrar och för dessa barn fastställs faderskapet först i efterhand, vilket betyder att barnbidraget ofta betalas ut till modern om faderskapet ännu inte har fastställts eller är oklart. De nuvarande bestämmelserna innebär också att modern har getts en vetorätt att avgöra om barnbidraget ska delas vid växelvis boende. Det kan anses vara ett förlegat synsätt att lagen utgår från att modern ensam ansvarar för barnet när föräldrarna har gemensam vårdnad. Att modern i de nuvarande bestämmelserna har getts ett företräde framför fadern innebär att utformningen inte är könsneutral, vilket det enligt arbetsgruppen finns anledning att åtgärda.

Även om barnbidragsbestämmelserna sedan 2006 har öppnats upp utifrån en förändrad familjebildning som möjliggör delad utbetalning och större möjligheter till att anmäla vem som ska vara bidragsmottagare visar Särlevandeutredningen att bestämmelserna kan vara konflikt drivande för särlevande föräldrar. Familjerättssociomomernas Riksförening (FSR) har exempelvis uppgett att delningsfrågan allt oftare kommer upp i samarbetsamtalen som kommunerna ansvarar för i frågor om vårdnad, boende och umgänge (SOU 2011:51, s. 258). Även Försäkringskassan har uppgett att det finns särlevande föräldrar som trots gemensam vårdnad och växelvis boende har svårt att komma överens om en delning av barnbidraget. Utredningen anser att denna bild har förstärkts av de berättelser och enkätsvar som utredningen tagit del av. De nuvarande bestämmelserna kan enligt utredningen dessutom påverka föräldrarnas möjligheter att komma överens om barnets boende och den därtill kopplade fördelningen av försörjningsansvaret. En förälder som befärar att bli av med hälften av barnbidraget kan bli negativt inställd till att barnet tillbringar alltför mycket tid med den andra föräldern och vill inte att barnet ska bo växelvis, medan den andra föräldern kanske eftersträvar ett växelvist boende av ekonomiska skäl för att dels kunna få hälften av barnbidraget, dels för att slippa betala underhåll för barnet. Det kan därför finnas en risk att det är eko-

nomiska drivkrafter som styr föräldrarnas inställning till barnets boende och umgänge med den andra föräldern, snarare än vad de anser vara det bästa för barnet.

Arbetsgruppen anser dock att barnbidragets betydelse i detta sammanhang inte ska överdrivas. Barnbidragsbeloppet motsvarar trots allt endast en mindre del av det som ett barn sammantaget kostar.

Det finns flera orsaker till att föräldrar har ett ökat fokus på att kunna dela barnbidraget. En viktig orsak torde vara ökningen av växelvist boende. Båda föräldrarna förutsätts då ha ett jämbördigt och gemensamt ansvar för sitt barns försörjning. Möjligheten att dela på barnbidraget kan därför i praktiken handla om att ge föräldrar bättre förutsättningar att klara av att ta sitt försörjningsansvar när barnet vistas hos honom eller henne. Det är i detta sammanhang otillfredsställande att reglerna om bidragsmottagare är utformade på ett sådant sätt att en av föräldrarna själv kan avgöra om bidraget ska delas eller inte när barnet bor växelvis – oavsett om föräldrarna i praktiken delar på kostnaderna för barnet. En sådan utformning gagnar inte föräldrarnas förutsättningar att samarbeta om barnets försörjning, och det faktum att barnbidraget i de flesta fall i praktiken lämnas till modern om hon vill det, kan dessutom bidra till att konservera könsroller. Det kan heller inte hållas för otroligt, så som utredningen påpekar, att i de fall den ursprungliga bidragsmottagaren inte medverkar till delning, vill heller inte den andra föräldern ta kostnader för inköp till barnet med hänvisning till att om den andra parten får hela bidraget får denne också stå för inköpen.

Arbetsgruppen vill dock framhålla att anledningen till att en förälder inte medverkar till en delning av barnbidraget även kan bero på andra orsaker än rent ekonomiska. Familjeekonomiska stöd kan t.ex. användas som redskap eller maktmedel vid konflikt mellan de separerade parterna.

Ytterligare en konsekvens av de nuvarande bestämmelserna som Särlevandeutredningen uppmärksammar rör möjligheten för ombildade familjer att uppbära flerbarnstillägg (s. 260). Flerbarnstillägg lämnas för hushåll som är mottagare för barnbidrag

för två eller fler barn. Om barnbidraget delas för ett barn ska flerbarnstillägget lämnas proportionellt utifrån det antal hela eller delade barnbidrag som en förälder är mottagare för. Det är enligt utredningen otillfredsställande att en förälder som lever i en ombildad familj med såväl egna barn från ett tidigare förhållande som styvbarn och gemensamma barn med en ny partner, kan vara förhindrad, alternativt ha sämre förutsättningar – beroende på antal barn – att uppbära flerbarnstillägg jämfört med en kärnfamilj med samma försörjningsbörda. En förälder kan således skapa negativa ekonomiska konsekvenser för en f.d. partners nya familj genom att inte medverka till delning av barnbidraget.

7.2 Skälen för arbetsgruppens förslag

Utifrån ovanstående problembeskrivning anser arbetsgruppen att den nuvarande konstruktionen av regelverket för barnbidrag sammantaget kan bidra till onödigt många konflikter mellan särlevande föräldrar, och det finns anledning att föreslå justeringar av reglerna för vem bidraget ska utbetalas till.

Frågan om delning av barnbidraget är sannolikt inte av något större intresse för sammanboende föräldrar och det finns också tidigare undersökningar som indikerar detta (se RFV Analyserar 2000:3). En förklaring till detta kan vara att det inom en familj inte spelar så stor roll vem som tar emot barnbidraget om man har gemensam hushållsekonomi. I praktiken kommer i de flesta fall barnbidraget ändå hela familjen till del, oavsett vem som står som mottagare av bidraget.

Som framgått ovan har inte enbart bestämmelserna om delning av barnbidraget vid växelvist boende betydelse när det gäller att skapa bättre förutsättningar för föräldrars samarbete om sitt barns försörjning. Även om föräldrarnas val av hur barnbidraget ska utbetalas när de lever samman inte ofta har så stor praktisk betydelse kan dock valet om vem som ska vara bidragsmottagaren senare komma att få en annan betydelse om föräldrarna separerar.

Utgångspunkten måste enligt arbetsgruppen vara att föräldrarna får utökade möjligheter att själva bestämma hur barnbidraget ska utbetalas, dvs. om hela bidraget ska betalas till en av föräldrarna eller om det ska delas mellan dem. Om föräldrar som har gemensam vårdnad om ett barn avstår från att göra ett sådant val, bör dock inte lagstiftaren som huvudregel peka ut den ena föräldern framför den andra som mottagare så som nu är fallet. En passivitet i att anmäla bidragsmottagare bör enligt arbetsgruppen därför som huvudregel i stället leda till att barnbidraget delas mellan föräldrarna.

Mot denna bakgrund bör det införas nya bestämmelser om att barnbidrag ska lämnas med hälften till vardera föräldern om de har gemensam vårdnad om barnet. Detta bör således gälla om föräldrarna inte har gjort någon gemensam anmälan om till vem bidraget ska lämnas. I sådant fall ska det inte behöva utredas om föräldrarna bor tillsammans eller om barnet bor endast hos en förälder eller har växelvist boende hos dem båda.

När ett barn föds eller kommer hit till landet får Försäkringskassan kännedom om detta via folkbokföringsregistret. Om barnet bedöms vara bosatt här i landet sänds en avisering ut till barnets vårdnadshavare om att det finns en rätt till barnbidrag från och med månaden efter födelsen, eller när rätten annars har uppkommit. Vårdnadshavarna, eller vårdnadshavaren om en förälder har ensam vårdnad om barnet, ges då möjlighet att anmäla till vem och till vilket kontonummer som barnbidraget ska betalas ut.

När det uppkommer anledning för Försäkringskassan att ta ställning till vem som ska vara mottagare av barnbidraget, t.ex. vid ett barns födelse eller när den rättsliga vårdnaden om barnet ändras, bör Försäkringskassan bereda föräldrarna en möjlighet att välja hur barnbidraget ska betalas ut. Det kan t.ex. ske genom att det skickas ut en förfrågan till föräldrarna om detta. Om föräldrarna inte svarar på en sådan förfrågan bör utbetalningen enligt huvudregeln bli delad. De situationer då det kan vara aktuellt att ge föräldrar möjlighet att göra en anmälan om hur de vill att bidraget ska utbetalas är när ett barn föds, när det flyttar

till Sverige, samt vid förändringar av föräldrarnas försäkrings-tillhörighet eller vårdnaden om barnet. Sistnämnda förändring kan t.ex. innebära att vårdnaden blir gemensam först efter att faderskapet för barnet har fastställts. Det finns ett värde i att skicka en sådan förfrågan i ett så tidigt skede att föräldrarna kan utnyttja sin valfrihet fullt ut.

Den situationen kan uppstå att föräldrar har olika uppfattning om till vem barnbidraget ska betalas eller om det ska delas mellan dem och därför lämna varsin anmälan om till vem barnbidraget ska betalas. Arbetsgruppen anser att även om föräldrarna inte är ense om barnbidraget trots att de har gemensam vårdnad om barnet bör bidraget som huvudregel delas och lämnas med hälften till vardera föräldern. Detta bör gälla även om föräldrarna bor tillsammans. Enligt nuvarande bestämmelser (se 16 kap. 7 § SFB) ska dock, om barnet varaktigt bor tillsammans endast med en av föräldrarna, den föräldern efter anmälan ha rätt till barnbidraget. I avsnitten 8 och 9 nedan behandlas de fall när huvudregeln om delning av barnbidraget ska eller kan frångås.

Enligt FN:s barnkonvention (artikel 18) ska konventionsstaterna göra sitt bästa för att säkerställa erkännandet av principen att båda föräldrarna har ett gemensamt ansvar för barnets uppfostran och utveckling. En delning av barnbidraget på det sätt som nu föreslås kan enligt arbetsgruppen driva på utvecklingen så att fler föräldrar tar ansvar gemensamt, i linje med det som anges i barnkonventionen. Samtidigt är det en viktig utgångspunkt att föräldrar som har gemensam vårdnad om barnet får valfrihet att själva bestämma till vem barnbidraget ska utbetalas.

Förslagen om ökade möjligheter att dela på barnbidraget kan vara positivt ur ett jämställdhetsperspektiv. Ett väsentligt motiv till de lämnade förslagen är dock, som framgår av det tidigare anförda, att med hänsyn till barnets bästa undanröja faktorer i den nuvarande lagstiftningen som kan vara konflikt drivande mellan föräldrarna. Detta gäller de nuvarande reglerna avseende föräldrars rätt att uppbära barnbidrag. En ändring av dessa regler kan underlätta föräldrarnas förutsättningar för att samarbeta och

att ta ett gemensamt ekonomiskt ansvar för barnet. Dessa förutsättningar förbättras också om man undanröjer regler som pekar ut den ena förälder framför den andra som lämplig bidragsmottagare enbart mot bakgrund av vilket kön föräldern har.

8 Delat barnbidrag när barnet bor växelvis

Arbetsgruppens förslag: Om barnet bor växelvis hos båda föräldrarna och de har gemensam vårdnad om barnet, lämnas barnbidraget med hälften till vardera föräldern efter anmälan av någon av dem.

Ett barn ska anses ha växelvist boende om sådant boende görs sannolikt av den förälder som har anmält att barnbidraget ska lämnas med hälften till vardera föräldern.

8.1 Nuvarande förhållanden

TNS/Sifo har på uppdrag av Särlevandeutredningen under 2010 genomfört en intervjuundersökning med cirka 800 föräldrar i syfte att bl.a. få kunskap om hur föräldrar ser på delning av barnbidraget (SOU 2011:51 s. 265 f.). Cirka 57 procent av föräldrarna ansåg att barnbidraget ska kunna delas mellan föräldrar medan 30 procent avvisade förslaget. Drygt var tionde förälder var tveksam eller svarade ”vet inte”. Särlevande föräldrar var mer positiva till delning än sammanboende föräldrar och kvinnor var mer positiva än män. Bland föräldrar vars barn bor växelvis ansåg hela 81 procent att barnbidraget bör kunna delas. De föräldrar vars barn bor hela tiden hos den ena föräldern, liksom särlevande

föräldrar som barnet bor mest hos, var minst positiva till en delning.

De föräldrar i undersökningen som svarade att barnbidraget ska kunna delas fick dessutom en fråga om varför de tycker så. Över hälften av föräldrarna ansåg att det är en viktig signal för att betona föräldrarnas gemensamma försörjningsansvar för barnet. Knappt 30 procent ansåg att barnbidraget borde delas eftersom det är rättvist utifrån fördelningen av kostnader, och en dryg fjärdedel ansåg att det borde delas för att det är jämställt för föräldrarna. Det är fler män än kvinnor som anser att en delning är viktig ur ett jämställdhetsperspektiv. Många öppna svar visade att föräldrarna ville få välja själva, men att en delning var särskilt lämplig när föräldrarna var särlevande.

Av ovanstående avsnitt 6 framgår också att en majoritet (cirka två tredjedelar) av mödrar och fäder vars barn bor växelvis inte är nöjda med hur barnbidraget för närvarande betalas i de fall en av dem får hela bidraget. De nuvarande bestämmelserna ger som framkommit inte föräldrar något utrymme att dela på barnbidraget när de inte kan komma överens om en delning. Att de nuvarande bestämmelserna innebär att den ursprungliga bidragsmottagaren (oftast modern) har fått en vetorätt mot att bidraget delas vid växelvis boende har, även om det inte varit avsikten, kommit att bli konflikt drivande mellan särlevande föräldrar.

Särlevandeutredningen konstaterade att de nuvarande bestämmelserna om delning av barnbidraget riskerar öka konflikter mellan föräldrarna och att detta ytterst kan drabba barnet (SOU 2011:51, s. 414). Utredningen anser vidare att bestämmelserna sänder otidsenliga signaler om föräldrarnas försörjningsansvar vilket kan påverka deras möjligheter att fullgöra detta ansvar när barnet bor växelvis.

De nackdelar som det nu redogjorts för (se även avsnitt 7) talar enligt arbetsgruppen för att barnbidraget i vissa fall ska kunna delas även om endast en av föräldrarna har anmält delning vid växelvist boende. Ett sådant förslag har tidigare lämnats till riksdagen (prop. 2005/06:20). Det förslaget kom att bli föremål för omfattande debatter och vid riksdagens behandling fanns

inte majoritet för förslaget utan i stället bifölls en reservation som innebar att barnbidraget endast skulle kunna delas om föräldrarna var överens om det (2005/06:SfU7). Motivet var att man befarade att förslaget skulle leda till fler konflikter mellan föräldrarna.

8.2 Skälen för arbetsgruppens förslag

Vid en situation där växelvis boende föreligger bör det normalt kunna förutsättas att det också finns ett aktivt delat omsorgsansvar om barnet. Ett växelvist boende ger i sig dock inga garantier för att även kostnadsansvaret delas mellan vårdnadshavarna. Men att så sker kan ändå antas vara det mest vanligt förekommande. Enligt arbetsgruppen bör därför barnbidraget delas vid växelvis boende, om inte föräldrarna är ense om annat. De nuvarande bestämmelserna ger snarare uttryck för ett antagande om att kostnadsansvaret inte delas mellan föräldrarna trots att barnet bor växelvis. Arbetsgruppen anser därför att bestämmelserna bör ändras.

Arbetsgruppen har förståelse för farhåga om att en framtvingad delning av barnbidraget kan riskera leda till tvister och osämja om barnets tidsfördelning mellan föräldrarna. Därtill kommer att ingen situation är den andra lik och det är knappast möjligt att reglera en delning av barnbidraget på ett sätt som alla parter är nöjda med och som helt utesluter tvister. Det är dock angeläget att så långt möjligt minska de konfliktdrivande effekterna av det nuvarande regelverket. Arbetsgruppen instämmer i utredningens bedömning att problemen för särlevande föräldrar att dela på barnbidraget vid växelvis boende kvarstår på samma sätt som innan delningsregeln infördes 2006. Lagstiftarens strävan att tillgodose barnets behov genom att kräva att föräldrarna måste vara överens om att dela på barnbidraget förefaller i motsats till vad som var avsett, i stället ha kommit att försvåra samarbetet mellan föräldrarna. Problemet med den nuvarande del-

ningsregeln är att den ursprungliga bidragsmottagaren i praktiken har en vetorätt mot en delning. Med hänsyn till att en befintlig mottagare många gånger inte vill bli av med halva barnbidraget sker då ingen delning, även om barnet bor växelvis hos båda föräldrarna och dessa tar del i barnets kostnader.

I detta sammanhang bör det också poängteras att barnbidraget i praktiken är avsett för barnets kostnader. En förälder som uppbär hela bidraget trots att barnet bor endast växelvis hos den föräldern, blir i många fall reellt överkompenserad utifrån det delade försörjningsansvar som föräldrarna kan antas ha för barnet. Barnbidraget är inte avsett att tillgodose den ensamstående förälderns egna ekonomiska behov. Bidraget är heller inte att se som en belöning för att föräldern tar ett omsorgsansvar för barnet. Barnbidraget är till för att möta barnets materiella behov, något som båda föräldrarna vanligtvis gör vid ett växelvist boende. Att kunna dela på barnbidraget när barn bor växelvis kan också ses som en rimlig anpassning till dagens boendeformer för barn. Arbetsgruppen anser att det finns anledning att föreslå utökade möjligheter för båda föräldrar att vara mottagare av barnbidraget.

Arbetsgruppen föreslår därför att det införs en möjlighet att dela barnbidraget mellan föräldrarna när barnet bor växelvis hos dem båda, även om de inte är ense om delning. Vid motstridiga uppgifter om hur barnet bor, bör barnbidraget lämnas på grundval av det boende som framstår som mest sannolikt.

Vidare anser arbetsgruppen att det bör införas en särskild bestämmelse om bevisbördan för när ett barn ska anses ha växelvist boende hos båda föräldrarna. En sådan bestämmelse blir tillämplig i de situationer där föräldrarna inte är överens om att barnbidraget ska delas på grund av växelvist boende. För att sådant boende ska anses föreligga ska det göras sannolikt av den förälder som har anmält att barnbidraget ska lämnas med hälften till vardera föräldern. Detta kan föräldern göra t.ex. genom att visa en lagakraftvunnen dom om växelvist boende, ett avtal om växelvist boende som har godkänts av socialnämnden eller ett beslut av Försäkringskassan om att betala underhållsstöd vid

växelvist boende. Om den andra föräldern anser att dessa dokument inte återspeglar barnets boende på ett korrekt sätt ankommer det på den föräldern att göra sannolikt att växelvist boende ändå inte föreligger. I annat fall bör växelvist boende anses föreligga, om inte omständigheterna i övrigt talar emot en sådan bedömning. En förälder bör kunna göra sannolikt att det finns ett växelvist boende även på annat sätt än genom att visa de dokument som nu angetts.

Om föräldrarna är överens om vem som ska vara bidragsmottagare gäller dock utgångspunkten för de i promemorian föreslagna bestämmelserna (se avsnitt 7), dvs. att barnbidraget lämnas till den som föräldrarna gemensamt har anmält som mottagare.

Det förhållandet att barnbidraget kan delas vid växelvist boende, trots att en av föräldrarna är emot det, innebär att utbetalningen i större utsträckning än i dag kan antas motsvara föräldrarnas fördelning av försörjningsbördan vid sådant boende. Mot denna bakgrund kan det vara konsekvent att i övrigt utforma regelverket om bidragsmottagare så att detta typiskt sett återspeglar en antagen försörjningsbörda när barnet bor varaktigt hos endast en av föräldrarna (se vidare avsnitt 9).

9 När barnbidrag lämnas endast till en av föräldrarna

Arbetsgruppens förslag: Rätten att få barnbidrag kan övergå till barnets andra förälder om en bidragsmottagare under en längre tid har visat sig olämplig som mottagare.

Det införs ett förtydligande om att när endast en av föräldrarna är försäkrad för barnbidrag, lämnas hela bidraget till den föräldern.

Arbetsgruppens bedömning: Barnbidrag ska dessutom, liksom hittills, under vissa förutsättningar kunna betalas till endast en av föräldrarna, om barnet bor varaktigt tillsammans med endast den föräldern eller den andra föräldern under en längre tid inte kan delta i vården.

9.1 Skälen för arbetsgruppens förslag

I det följande avsnittet behandlas de fall i vilka det bör kunna göras undantag från huvudregeln om att barnbidraget ska delas mellan barnets föräldrar när de har gemensam vårdnad om barnet.

9.1.1 När barnet bor endast med en förälder eller en bidragsmottagare är förhindrad att delta i vårdnaden

Den nuvarande principen om att när barnet bor hos endast en av föräldrarna har denne efter anmälan rätt att få barnbidraget även om föräldrarna har gemensam vårdnad om barnet, bör enligt arbetsgruppen behållas (jfr 16 kap. 7 § SFB). Även om möjligheterna att få till stånd en delning av barnbidraget bör utökas (se avsnitt 8), skulle det enligt arbetsgruppen föra för långt att upprätthålla en sådan ordning även i det nu angivna fallet. Bor barnet varaktigt tillsammans med en av föräldrarna torde i allmänhet boföräldern i praktiken bära så stor del av kostnaderna för barnet att delning av bidraget inte bör ske. Liksom hittills bör det emellertid krävas att boföräldern anmäler att bidraget i sin helhet ska betalas till honom eller henne. Detta krav på anmälan bör behållas, eftersom barnbidraget ska delas om föräldrarna som har gemensam vårdnad inte anmäler hur bidraget ska betalas ut (se avsnitt 7).

Därutöver bör, liksom hittills gälla att om en förälder, vid gemensam vårdnad, under en längre tid inte kan delta i vårdnaden på grund av frånvaro, sjukdom eller något annat skäl, övergår rätten att få barnbidrag till den andra föräldern (jfr 16 kap. 6 §). Arbetsgruppen anser att även denna bestämmelse ska fortsätta att gälla som ett undantag från den ovan föreslagna huvudregeln om delning av barnbidraget.

I sammanhanget kan nämnas att det i 16 kap. 18 § SFB finns ytterligare en bestämmelse som möjliggör ett byte av bidragsmottagare i vissa situationer. Om det finns synnerliga skäl för det, får barnbidraget på begäran av socialnämnden, betalas ut till den andra föräldern, någon annan lämplig person eller till nämnden att användas för barnets bästa. Arbetsgruppen föreslår dessutom nedan en utökad möjlighet till att byta bidragsmottagare om det kommer till Försäkringskassans kännedom att en förälder under en längre tid har visat sig olämplig som bidragsmottagare. (Se mer om dessa båda förslag nedan.)

I ovanstående undantagssituationer finns det således möjligheter att frångå en delning av barnbidraget. Om den rättsliga vårdnaden om barnet ändras så att en förälder får ensam vårdnad om barnet ska barnbidraget i stället betalas enbart till den föräldern enligt 16 kap. 4 § SFB. Ändras i stället vårdnaden om barnet från ensam till gemensam, ska barnbidraget som huvudregel lämnas med hälften till vardera föräldern. Om föräldrarna i en gemensam anmälan till Försäkringskassan anger att endast en av dem ska vara bidragsmottagare, ska barnbidraget lämnas till den i anmälan angivna föräldern. Om föräldrarna har lämnat en gemensam anmälan kan det också förutsättas att de är överens om detta.

9.1.2 När bara en förälder är försäkrad i Sverige

En förutsättning för att upprätthålla en huvudregel om att barnbidraget delas vid gemensam vårdnad är naturligtvis att båda vårdnadshavarna är försäkrade för barnbidrag här i Sverige. För att detta ska framgå tydligt föreslår arbetsgruppen en uttrycklig bestämmelse om att i det fall endast en av föräldrarna är försäkrad för barnbidrag lämnas hela bidraget till den föräldern, även om föräldrarna har gemensam vårdnad om barnet. Ändras försäkringstillhörigheten bör utbetalningen anpassas efter det. Det innebär att när Försäkringskassan fått vetskap om att båda föräldrarna är försäkrade för barnbidrag här i landet, t.ex. efter en ändring av folkbokföring, har föräldrarna möjlighet att anmäla hur de vill ha barnbidraget utbetalt. Inkommer inte någon anmälan från föräldrarna blir utbetalningen enligt huvudregeln delad.

9.1.3 När en förälder är olämplig som bidragsmottagare

De förslag som lämnas i denna promemoria om utökade möjligheter till att dela barnbidraget mellan ett barns föräldrar innebär

att betydligt fler föräldrar kommer att kunna bli bidragsmottagare för barnbidrag. Ett ökat antal bidragsmottagare medför ökad risk för att det kan bli fler bidragsmottagare vars förmåga brister när det gäller att använda bidraget på ett sätt som kan anses vara till barnets bästa. Detta har också påtalats under remissbehandlingen av Särlevandeutredningens förslag.

Barnet har rätt till den levnadsstandard som krävs för att tillgodose deras fysiska, psykiska och sociala utveckling. Barnbidraget syftar till att täcka kostnader för barnet i det hushåll som barnet bor i. Pengarna är således till för barnets behov. Flera remissinstanser som lämnat synpunkter på Särlevandeutredningens förslag har uttryckt en oro över barn när föräldrar som har gemensam vårdnad inte förmår samarbeta om barnet när det bor hela eller största delen av tiden hos den ena föräldern. För dem befaras att de föreslagna reglerna kan leda till ett halverat barnbidrag. De nuvarande möjligheterna att förhindra att barnbidraget utges till en förälder som inte tar ekonomiskt ansvar för barnet är enligt arbetsgruppen alltför begränsade.

Statistiken visar att cirka 68 procent av barn med särlevande föräldrar bor hela eller merparten av tiden hos enbart den ena föräldern (Källa: SCB, se SOU 2011:51 s. 144). De enkätundersökningar som Särlevandeutredningen genomfört visar dessutom att föräldrarna till dessa barn är de som är minst positiva till en delning av barnbidraget (SOU 2011:51 s. 415). Att dessa boföräldrar är minst positiva till en delning bör dock inte automatiskt tas till intäkt för att den andra föräldern inte kommer bidra till barnets behov. Det ligger i sakens natur att ingen som är mottagare av ett bidrag önskar få det sänkt när det föreligger ett behov av bidraget.

Skyddsregeln i 16 kap 18 § om att barnbidrag på begäran av socialnämnden får lämnas till någon annan lämplig person, är enligt flera remissinstanser inte tillräcklig för att säkerställa barnbidraget används på ett sätt som kan anses vara till barnets bästa (se vidare avsnitt 10).

De föreslagna utökade möjligheterna att dela barnbidraget mellan föräldrarna kommer sannolikt att medföra ett ökat antal bidragsmottagare. Detta innebär i sin tur en viss risk för att det kan tillkomma bidragsmottagare som använder bidraget på ett sätt som det inte är avsett för. För att i större utsträckning kunna motverka att barnbidraget används på ett sätt som varken direkt eller indirekt kommer barnet tillgodo anser arbetsgruppen att det därför, som ett komplement till 16 kap. 18 § SFB, bör införas en bestämmelse om att rätten till barnbidrag under vissa omständigheter kan övergå från den ena föräldern till den andra. En sådan bestämmelse bör avse det fallet att den ena förälder under en längre tid har visat sig olämplig som bidragsmottagare. Om Försäkringskassan får kännedom om det genom den andra föräldern eller någon annan till barnet närstående person, är det lämpligt att det kan leda till ett byte av bidragsmottagare. Även om det inte finns några föreskrifter om hur ett barnbidrag ska användas, ligger det i sakens natur att bidraget direkt eller indirekt är till för att tillgodose behov hos ett barn.

Det torde endast vara undantagsvis som en förälder visar sig vara så olämplig som bidragsmottagare att det bör påverka utbetalningen av barnbidrag. Så kan t.ex. vara fallet om en förälder använder barnbidraget enbart för att tillgodose sina egna behov. Om en förälder underlåter att använda bidraget på ett ekonomiskt relevant sätt för att tillgodose barnets behov, dvs. enligt vad som typiskt sett är ägnat att komma ett barn till godo, bör rätten till bidraget övergå till den andra föräldern. En bestämmelse om detta gör det möjligt för Försäkringskassan att agera utifrån den information som kommer till dess kännedom. Det måste anses olämpligt att i en sådan situation endast ha möjligheten att hänvisa till socialnämnden för att därefter få till stånd Försäkringskassans prövning av byte av bidragsmottagare enligt 16 kap. 18 § SFB. En sådan ordning kan medföra onödig tidsutdräkt och kräva ytterligare utredningar av socialnämnderna, eftersom det kan röra föräldrar och barn som inte är kända av nämnden tidigare. En sådan ordning är enligt arbetsgruppen svår att förorda.

Den nu föreslagna bestämmelsen om övergång av rätten till barnbidrag till den andra föräldern bör dock inte vara tillämplig när föräldrar endast har olika uppfattning om vilken användning av bidraget som är mest lämplig för att tillgodose barnets behov. Använder däremot en förälder bidraget på ett sätt som saknar relevans för barnets behov, bör i stället rätten till bidraget övergå till den andra föräldern. Det bör enligt arbetsgruppen inte ankomma på Försäkringskassan att på eget initiativ undersöka en förälders lämplighet som bidragsmottagare. Syftet med denna möjlighet att låta rätten till barnbidrag övergå till den andra föräldern är i stället att ge Försäkringskassan möjlighet att agera på den information som kommer till myndighetens kännedom när de lämnade uppgifterna bedöms som tillförlitliga.

Med barnbidrag avses i detta sammanhang såväl allmänt barnbidrag och förlängt barnbidrag som flerbarnstillägget. Vid bedömningen av om en förälder är olämplig som bidragsmottagare bör beaktas användningen av det bidrag som den föräldern mottar för barnet. Det bör vidare beaktas om barnbidraget används på ett sådant sätt som bidrar till att tillgodose barnets behov. Då barnbidraget många gånger går in i och blir en del av familjens samlade hushållsekonomi kan det dock vara svårt att särskilja och bedöma just hur själva barnbidragsbeloppet har använts. Hänsyn kan därför även behöva tas till hur försörjningsansvaret fullgörs i ett något bredare perspektiv. Syftet med den föreslagna ändringen är att säkerställa att belopp motsvarande barnbidraget används till barnets bästa.

För att rätten till bidraget ska övergå bör det krävas att en konstaterad olämplig användning av bidraget inte är tillfällig utan att det finns en påtaglig risk för att bidraget kommer att användas på detta sätt även i fortsättningen. En sådan användning bör därför ha pågått under längre tid, i vart fall under ett flertal månader, så att det kan anses finnas påtaglig risk för fortsatt irrelevant användning av bidraget. Bestämmelsen bör vara tillämplig oavsett om föräldrarna bor tillsammans eller om de är särlevande.

10 Utbetalning till annan efter begäran av socialnämnd

Arbetsgruppens förslag: I stället för synnerliga skäl ska det krävas särskilda skäl för att på begäran av socialnämnden ändra bidragsmottagare.

10.1 Nuvarande förhållanden

Om det finns synnerliga skäl får allmänt barnbidrag, förlängt barnbidrag och flerbarnstillägg på begäran av socialnämnden betalas ut till den andra föräldern, någon annan lämplig person eller till nämnden att användas för barnets bästa (16 kap. 18 § SFB). Denna reglering om att bidraget ska användas för barnets bästa innebär att det finns ett lagligt stöd för hur bidraget ska användas (prop. 2008/09:200, s. 425). Enligt förarbetena (prop. 1979/80:1, s. 635) ska bestämmelsen tillämpas endast i rena undantagsfall och det är endast efter noggrann prövning som en vårdnadshavare, eller någon annan som är berättigad att uppbära barnets bidrag, ska kunna fråntas sin rätt att själv sörja för barnet. Ett ingripande bör inte ske för att åstadkomma viss användning av bidraget eller för att i allmänhet åstadkomma en klokare hushållning. Ett synnerligt skäl kan t.ex. vara att det är klarlagt att barnets bidrag används för att finansiera missbruk av alkohol eller narkotika, äventyrligt spel eller dylikt. Andra

exempel som ges i förarbetena på situationer där tillämpning kan bli aktuellt är att bidragsmottagaren grovt missbrukat bidraget, allvarligt vanvårdat barnet eller hemfallit åt missbruk av rusgivande medel.

Liknande bestämmelser om att socialnämnden kan göra en framställan om annan bidragsmottagare finns även för bostadsbidrag och underhållsstöd. I rättspraxis (RÅ 1977 ref. 69) avseende en motsvarande bestämmelse för det tidigare bidragsförskottet (som föregick underhållsstödet för tid före 1997) har det skälet att vårdnadshavaren genom uteblivna hyresbetalningar och därav föranledd risk för vräkning från bostaden som äventyrade barnets bästa, inte accepterats.

Även inom studiehjälpssystemet finns en liknande reglering om utbetalning av studiebidrag till någon annan än den studerandes föräldrar. I 2 kap 33 § studiestödsförordningen anges att studiehjälpen, om det finns *särskilda* skäl, kan för en omyndig studerande betalas ut till en socialnämnd eller någon annan för att användas till den omyndiges utbildning och uppehälle. Det finns således större möjligheter att ändra utbetalningen av studiebidrag till någon annan lämplig person jämfört med barnbidraget där det krävs *synnerliga* skäl.

Överklagandenämnden för studiestöd, ÖKS, har i ett vägledande avgörande från 2006 (ÖKS beslut 2 oktober 2006, ärende nr 2006-2571), uttalat att regleringen för barnbidrag kan användas vid tolkningen av vilka skäl som krävs för att studiehjälp ska kunna betalas ut till socialnämnd eller någon annan lämplig person – detta trots den skillnad som finns i bestämmelserna för de olika förmånerna avseende särskilda eller synnerliga skäl. ÖKS har i det aktuella ärendet framhållit att vid prövning av om studiehjälp ska betalas ut till socialnämnd ska det finnas väl dokumenterade och kommunicerade sakuppgifter som kan läggas till grund för myndighetens ställningstagande. Endast ett brev från en socialsekreterare har inte bedömts vara tillräckligt för att betala ut studiehjälp till socialnämnden. I ett annat ärende har ÖKS (beslut den 14 juni 2010, ärende nr 2010-1016) ansett att en placering enligt LVU (lag 1990:52 med särskilda bestäm-

melser om vård av unga) med betydande styrka talade för att studiebidrag borde betalas ut till ett familjehem. Även samtycke från barnets förälder till att ändra bidragsmottagare har enligt ÖKS betydelse vid prövningen av om det finns skäl att byta bidragsmottagare (beslut den 7 juni 2010, ärende nr 2010-868).

Rättspraxis när det gäller utbetalningsbestämmelsen för barnbidrag är tämligen begränsad och det finns inget avgörande där överinstans har prövat innehållet av de synnerliga skälen. I Försäkringskassans vägledning för barnbidrag (Vägledning 2002:10 s. 43 f.), anges dock att det krävs ett protokoll från socialnämnden för att bedöma om det finns synnerliga skäl och om barnbidraget kan betalas ut i enlighet med socialnämndens begäran.

Av äldre förarbeten till bestämmelsen om utbetalning av barnbidrag till socialnämnd (prop. 1947:220, s. 62, 94 f och 104) framgår att ett ingrepp i den enskilda familjens hushållning av ifrågavarande art bör betraktas som en fråga av principiellt samma natur som ärenden om omhändertagande av barn och ungdomar.

Bestämmelsen i 16 kap. 18 § SFB innebär ett undantag från 16 kap. 2–17 §§ om att det är den eller de vårdnadshavare som barnets bor hos som är bidragsmottagare. I 106 kap. 6 och 7 §§ finns särskilda regler som gäller utbetalning när barnet vistas i familjehem eller vårdas i ett hem för vård eller boende inom socialtjänsten.

10.2 Skälen för arbetsgruppens förslag

De förslag som lämnas i denna promemoria om rätten till och utbetalning av barnbidrag vid gemensam vårdnad och delat bidrag när barnet bor växelvis, innebär att fler föräldrar kan bli bidragsmottagare, vilket kan innebära en risk att barnbidraget i en något större utsträckning kan komma användas på ett sätt som inte kan anses vara till barnets bästa (jfr avsnitt 9 ovan).

Flera remissinstanser som har lämnat synpunkter på Särlevandeutredningens betänkande har uttryckt oro över att de föreslagna reglerna i vissa fall kan leda till ett i praktiken halverat barnbidrag och att barnets behov riskerar att inte bli tillgodosedda. Arbetsgruppen anser dock att detta problem inte ska överskattas eftersom barnbidraget endast täcker en mindre del av det sammanlagda behov som barn faktiskt har.

Det har också framförts att det i dag finns alltför begränsade möjligheter att förhindra att barnbidraget utges till en förälder som inte tar ekonomiskt ansvar för barnet. Den skyddsregel som finns i 16 kap. 18 § SFB om att socialnämnden kan begära att barnbidraget ska lämnas till någon annan lämplig person, är inte tillräcklig för att säkerställa att barnbidraget används på ett sätt som kan anses vara till barnets bästa. Även föräldrar utan missbruk och spelberoende kan undandra sig att bidra till barnets försörjning trots att de är mottagare av barnbidrag.

Mot bakgrund av detta anser arbetsgruppen att kraven för att på begäran av socialnämnden ändra mottagare av ett barnbidrag bör ändras så att det är tillräckligt om det finns särskilda skäl för sådan en ändring, mot tidigare synnerliga skäl. Särskilda skäl för en sådan ändring kan vara att det har framkommit att den dittillsvarande bidragsmottagaren inte svarar för några kostnader för barnet.

Även om det finns anledning att något vidga möjligheten till att göra ett byte av bidragsmottagare på begäran av socialnämnden, bör det även i fortsättningen vara fråga om restriktiv tillämpning av denna möjlighet. Ett sådant beslut bör även i fortsättningen föregås av en noggrann prövning av om vårdnadshavaren, eller någon annan som är berättigad att uppbära barnets bidrag, allvarligt brister i att tillgodose barnets behov. Ett ingripande bör inte ske för att åstadkomma viss användning av bidraget eller för att i allmänhet åstadkomma en klokare hushållning (jfr den bedömning som bör ske i förhållande till den ovan föreslagna bestämmelsen i 16 kap. 6 § SFB). Exempelvis kan föräldrars delade meningar om huruvida barnbidraget ska användas för

fritidsaktiviteter eller kläder inte anses vara tillräckligt för ett ingripande. Det bör krävas att bidragsmottagarens försummelser får eller riskerar få påtagliga negativa konsekvenser för barnet med anledning av att dess behov inte blir tillgodosett. Konsekvenserna för barnet ska inte vara av ringa karaktär.

Den lämplighetsbedömning som bör ske med anledning av en begäran från socialnämnden kan inrymma såväl ekonomiska som sociala aspekter med avseende på om barnets behov blir tillgodosedda. Bedömningen kan i detta hänseende bli vidare än vid tillämpning av den föreslagna bestämmelsen i 16 kap. 6 § andra meningen SFB om att ändra utbetalning av bidraget på grund av att en förälder är olämplig som bidragsmottagare. I det senare fallet är det nämligen enbart de ekonomiska aspekterna som gör sig gällande. Den sistnämnda bestämmelsen tar dessutom sikte på utbetalning till någon av föräldrarna, medan byte av bidragsmottagare på begäran av socialnämnden kan innebära utbetalning till ett familjehem eller till nämnden själv.

Ytterligare ett skäl som talar för att en sänkning av kraven för att ändra bidragsmottagare på begäran av socialnämnden, är att reglerna för utbetalning av barnbidrag och studiehjälp bör vara likartade, eftersom barnbidraget i de allra flesta fall övergår till en utbetalning av studiebidrag när barnet fyller 16 år och börjar gymnasiet. Det finns enligt arbetsgruppen starka skäl för överensstämmelse mellan regelverken för dessa båda förmåner. Nuvarande praxis för de båda förmånerna förefaller i praktiken uppställa likvärdiga krav för att byta bidragsmottagare med anledning av en begäran från socialnämnden. Diskrepansen mellan de två förmånernas regler bör rättas till. Att det uppställs olika krav kan orsaka både förvirring och missnöje hos såväl vårdnadshavarna som andra berörda myndigheter, t.ex. socialnämnderna. Att bestämmelserna har likartad utformning kan däremot främja förutsebarheten.

Den föreslagna sänkningen av kraven för att på begäran av socialnämnden betala ut barnbidraget till någon annan innebär att Försäkringskassan på begäran av socialnämnden i större utsträckning än i dag kan komma in på bedömningar huruvida

barnbidraget används på ett sådant sätt som kan anses bidra till att tillgodose barnets behov. Vid en sådan bedömning bör inte endast hänsyn tas till hur själva barnbidragsbeloppet används, utan det blir en helhetsbedömning av hur försörjningsansvaret för barnet fullgörs och fördelas mellan barnets båda föräldrar. Genom den föreslagna ändringen utökas förutsättningarna för att barnbidraget ska används till barnets bästa.

För att rätten till bidraget ska övergå bör det krävas att en konstaterad olämplig användning av bidraget inte är tillfällig utan att det finns en påtaglig risk för att bidraget kommer att användas på detta sätt även i fortsättningen.

Med anledning av den nu föreslagna ändringen kan inte ledning längre hämtas från de äldre förarbetena som nämns ovan (prop. 1947:220), om att tillämpningen av bestämmelsen bör betraktas som en fråga av principiellt samma natur som ärenden om omhändertagande av barn och ungdomar.

11 Slopas krav på anmälan för flerbarnstillägg i vissa situationer

Arbetsgruppens förslag: Kravet på anmälan för att få flerbarnstillägg ska slopas för föräldrar som bor tillsammans med ett eller flera barn som de har gemensamt. Detta undantag från anmälningskravet ska gälla om föräldrarna har en delad utbetalning av barnbidraget för ett eller flera barn, eller om de är mottagare av hela barnbidrag för olika barn inom samma hushåll.

11.1 Nuvarande bestämmelser om flerbarnstillägg

Barnbidrag lämnas enligt 15 kap. 12 § SFB i form av allmänt barnbidrag, förlängt barnbidrag och flerbarnstillägg. Flerbarnstillägg lämnas till en förälder om han eller hon är mottagare av barnbidrag för minst två barn. Även barn som det utges förlängt barnbidrag eller studiehjälp för enligt 2 kap. studiestödslagen (1999:1395) berättigar till flerbarnstillägg (15 kap. 9 § SFB). Flerbarnstillägg lämnas med 150 kronor i månaden för det andra barnet, 454 kronor för det tredje barnet, 1 010 kronor för det fjärde barnet och 1 250 kronor för det femte barnet och varje ytterligare barn (15 kap. 8 § SFB).

Flerbarnstillägget lämnas som huvudregel automatiskt när en förälder är mottagare av allmänt barnbidrag för minst två barn.

Den automatiska utbetalningen av flerbarnstillägget görs oavsett om föräldern är mottagare av hela eller halva barnbidragsbelopp. Någon ansökan eller anmälan behöver i sådana fall inte göras.

I vissa fall krävs dock en anmälan för att få flerbarnstillägg, bland annat vid sammanräkning av barn som har olika bidragsmottagare. Sammanräkningen innebär då att två föräldrar som stadigvarande bor tillsammans i ett s.k. ombildat hushåll, dvs. i ett hushåll där ena eller båda föräldrarna har barn sedan tidigare, vid beräkningen av flerbarnstillägg får räkna samman de barn för vilken den ena föräldern får barnbidrag med de för vilken den andra får barnbidrag. En förutsättning för detta är antingen att föräldrarna är gifta med varandra och stadigvarande sammanbor, eller att de är sambor och tidigare har varit gifta med varandra eller har eller har haft barn gemensamt (15 kap. 12 § SFB). För att Försäkringskassan ska kunna räkna samman barnen i sådana situationer måste dock den som vill få flerbarnstillägg anmäla detta till Försäkringskassan (16 kap. 12 § andra stycket SFB).

Av de angivna bestämmelserna följer dessutom att i de fall båda föräldrarna i ett hushåll var för sig är bidragsmottagare för hela barnbidrag avseende olika barn som de har gemensamt, ska den som vill ha flerbarnstillägget anmäla detta till Försäkringskassan.

Även barn som har fyllt 16 år och för vilka det inte längre lämnas allmänt barnbidrag kan berättiga till flerbarnstillägg. Detta gäller vid rätt till förlängt barnbidrag eller vid studier som ger rätt till studiehjälp enligt studiestödslagen (1999:1395). För att få flerbarnstillägg för dessa barn ska en anmälan göras av den förälder som önskar få sådant tillägg. När utbetalningen av förlängt barnbidrag eller studiehjälp är delad är det enligt ett rättsligt ställningstagande från Försäkringskassan (2006:12) tillräckligt om en av föräldrarna anmäler att barnet studerar för att båda föräldrarna ska få räkna med barnet i underlaget för eventuellt flerbarnstillägg. Av 2 kap. 33 § studiestödsförordningen framgår att studiehjälp ska betalas ut enligt samma grunder som tillämpas vid utbetalning av barnbidrag.

Enligt 16 kap. 14 § SFB ska det i vissa fall lämnas en gemensam anmälan om vem som ska vara *mottagare* av flerbarnstillägg när två personer kan ha rätt till det. Tillägget betalas då ut till den av dem som anmäls som bidragsmottagare. En sådan anmälan ska göras av personerna gemensamt. Om inte någon sådan anmälan görs lämnas flerbarnstillägget till kvinnan, eller om personerna är av samma kön, till den äldre av dem. Denna bestämmelse tillämpas när det är fråga om två personer i samma hushåll som vardera mottar hela barnbidrag för olika barn.

11.2 Skälen för arbetsgruppens förslag

Enligt arbetsgruppens ovan redovisade förslag om utökade möjligheter till delning av barnbidrag (avsnitt 7) ska även sammanboende föräldrar få en möjlighet att dela på utbetalningen av barnbidrag om båda gör anmälan om det. Även i det fall när någon anmälan inte görs i samband med att rätten till barnbidrag inträder eller om anmälan inte är samstämmig, ska enligt förslaget båda föräldrarna bli bidragsmottagare. I de fall barnet anses bo växelvis hos två föräldrar som inte bor tillsammans föreslås att barnbidraget ska kunna delas även om bara den ena av föräldrarna gör en anmälan om delad utbetalning. Arbetsgruppens förslag medför sammantaget att fler föräldrar än i dag kan bli mottagare av barnbidrag, eftersom bidraget kan delas i fler fall än hittills. Detta innebär i sin tur att fler föräldrar skulle behöva göra anmälan för att få flerbarnstillägg. Förutom att detta kan upplevas som krångligt för föräldrarna, skulle det även innebära mer administration för Försäkringskassan.

Genomförs arbetsgruppens förslag skulle samtliga sammanboende föräldrar som har en delad utbetalning av barnbidrag behöva inkomma till Försäkringskassan med en anmälan om flerbarnstillägg, om de vid beräkning av flerbarnstillägget vill räkna samman samtliga sina barn. Detta får emellertid anses

onödigt i de fall Försäkringskassan redan har den information som behövs.

Enligt nuvarande rutiner informerar Försäkringskassan nyblivna föräldrar om att de har möjlighet att välja vem av dem som ska vara mottagare av barnbidraget. Föräldrarna får då 14 dagar på sig att anmäla sitt val till Försäkringskassan. Om de inte gör någon anmälan registreras modern som bidragsmottagare. Med promemorians förslag om delning av barnbidrag kommer vid en utebliven anmälan om bidragsmottagare, eller om anmälan från föräldrarna inte är samstämmig, Försäkringskassan i stället att registrera båda föräldrarna som bidragsmottagare för ett halvt barnbidragsbelopp vardera.

För att inte föräldrarna ska gå miste om flerbarnstillägg gjorde Särlevandeutredningen bedömningen att det vore lämpligt att Försäkringskassan bifogar en anmälningsblankett för flerbarnstillägg till anmälningsblanketten för val av betalningsmottagare. Emellertid kommer det enligt uppgift i Försäkringskassans ovan nämnda rapport (Fler förslag för minskat krångel), i många fall inte att finnas något egentligt behov av att föräldrar anmäler att de vill räkna samman sina barn i underlaget för flerbarnstillägg. Om sammanboende föräldrar redan har ett barn, och väljer att barnbidraget för ett nyfött barn ska betalas ut till samma förälder som för det äldre barnet, kommer flerbarnstillägget även med promemorians förslag, automatiskt att lämnas till den föräldern. Däremot skulle (enligt 16 kap. 12 § andra stycket jämfört med 15 kap. 12 § SFB) en anmälan om att få flerbarnstillägg behöva göras om föräldrarna väljer att dela barnbidraget eftersom det i hushållet då finns två bidragsmottagare. Detsamma gäller om föräldrarna har olika bidragsmottagare för gemensamma barn inom ett hushåll. Detta kan upplevas som krångligt och riskerar orsaka osäkerhet hos föräldrarna om rätten till flerbarnstillägg.

Med hänsyn till vad som anförts ovan bör det införas ett undantag från anmälningskravet för att få flerbarnstillägg för sammanboende föräldrar som har något gemensamt barn. Kravet på anmälan bör avskaffas såväl i fall med delad utbetalning av

barnbidraget som fall när föräldrarna var för sig mottar helt barnbidrag för olika barn, som kan vara antingen deras gemensamma eller inte. Undantaget från kravet på anmälan när utbetalningen av barnbidraget är delad, bör omfatta både situationen när barnbidraget delas automatiskt i samband med barnets födelse på grund av föräldrarnas passivitet, och när barnbidraget börjar delas efter en förälders anmälan om delad utbetalning när barnet bor växelvis.

I de fall där barnbidrag lämnas till föräldrar som sammanbor utan att ha något gemensamt barn bör dock anmälningskravet för flerbarnstillägg finnas kvar. I sådana fall är det inte möjligt för Försäkringskassan att via registeruppgifter få kännedom om vilka barn som kan räknas samman för flerbarnstillägg. Föräldrar i ett ombildat hushåll måste anmäla att de flyttar samman för att Försäkringskassan ska få kännedom om sammanboendet. Barn kan dessutom flytta mellan sina föräldrar som lever i nya ombildade hushåll, där de båda ombildade familjerna har rätt att inom respektive hushåll räkna samman barnen i underlaget för flerbarnstillägg.

12 Beräkning av flerbarnstilläggens storlek i vissa situationer

Arbetsgruppens förslag: Om två sammanboende personer som inte är mottagare av barnbidrag för samma barn skulle kunna få flerbarnstillägget, ska tillägget betalas till den av dem som anmäls som mottagare till Försäkringskassan. Om någon sådan anmälan inte görs ska flerbarnstillägget betalas till dem båda och beräknas proportionerligt enligt nuvarande bestämmelser.

Även när barnbidrag delas för ett eller flera barn med anledning av att föräldrarna inte har gjort någon anmälan om bidragsmottagare, eller när ett barn bor växelvis ska flerbarnstillägget beräknas proportionerligt.

12.1 Skälen för arbetsgruppens förslag

Enligt nuvarande bestämmelser krävs det en anmälan inte bara med avseende på vilka barn som ska grunda rätt till flerbarnstillägg utan också om vem av föräldrarna som ska vara mottagare för flerbarnstillägget när båda skulle kunna få tillägget (16 kap. 14 § SFB). En motsvarighet till denna bestämmelse fanns även i

tidigare lagstiftning (lagen [1947:529] om allmänna barnbidrag) innan möjligheten till delat barnbidrag infördes från och med den 1 juli 2006.

Flerbarnstillägg ska enligt huvudregeln betalas ut till den som uppbär barnbidrag för de barn som grundar rätt till tillägg. För de särskilda fall då barnbidragen inom ett hushåll kan betalas ut till olika bidragsmottagare, eller om det är studiebidrag som grundar rätt till flerbarnstillägg, ska tillägget betalas till den av dem som de gemensamt har anmälts som bidragsmottagare. Har de inte anmält någon bidragsmottagare betalas det till kvinnan eller om de är av samma kön, till den äldre av dem.

När denna regel infördes fanns som sagt inte någon möjlighet till delning av barnbidrag. Det innebär att bestämmelsen initialt tog sikte på det fall när två föräldrar i ett hushåll vardera mottar barnbidrag (eller studiebidrag) för olika barn och därför kan vara berättigade till flerbarnstillägg. En ordning enligt vilken modern pekas ut framför fadern som mottagare för flerbarnstillägg när någon anmälan inte har gjorts bryter mot principerna bakom arbetsgruppens förslag om att utöka möjligheterna till delat barnbidrag. En ändring bör därför göras.

I samband med att möjligheten till delat barnbidrag infördes från och med den 1 juli 2006, infördes också en proportionell beräkning av flerbarnstilläggen beroende på hur många hela eller halva barnbidrag (eller studiebidrag) som respektive förälder och hushåll totalt sett är mottagare av (16 kap. 15 och 16 §§ SFB). Dessa proportioneringsregler omfattar i dag endast särlevande föräldrar som har ett eller flera barn som bor växelvis hos dem båda.

För de barn som det lämnas ett *helt* barnbidrag ska varje förälders andel av flerbarnstillägget beräknas som produkten av

- a) kvoten mellan
 - flerbarnstillägget per månad för det antal barn som barnbidrag lämnas för och
 - det antal barn för vilka det lämnas barnbidrag, och
- b) det antal barn för vilka det lämnas ett helt barnbidrag.

För de barn som det lämnas ett *halvt* barnbidrag ska varje förälders andel av flerbarnstillägget beräknas som produkten av

- a) kvoten mellan
 - flerbarnstillägget per månad för det antal barn som barnbidrag lämnas för och
 - det antal barn för vilka det lämnas barnbidrag, och
- b) produkten av
 - 0,5 och
 - det antal barn för vilka det lämnas ett *halvt* barnbidrag.

Något enklare beskrivet innebär detta att när barnbidraget delas blir flerbarnstilläggets storlek följande:

Antal barn*	Flerbarnstillägg per barn med helt barnbidrag, i kronor	Flerbarnstillägg per barn med delat barnbidrag, i kronor
1	–	–
2	75 (150/2)	37,50 (150/4)
3	201, 33 (604/3)	100,67 (604/6)
4	403, 50 (1 614/4)	201, 75 (1 614/8)
5	572, 80 (2 864/5)	286, 40 (2 864/10)

* Med antal barn avses barn som en förälder får helt eller delat barnbidrag för, samt barn som fyllt 16 år och som får helt eller delat förlängt barnbidrag eller studiehjälp.

Summan av de belopp som erhålls vid beräkningen enligt ovan är vad respektive förälder får i flerbarnstillägg om barnbidraget delas.

Arbetsgruppen föreslår att proportioneringsreglerna även ska kunna tillämpas för föräldrar som är sammanboende. Bakgrunden är att de förslag om utökade möjligheter till delat barnbidrag som lämnas i denna promemoria kommer innebära att det finns en mängd olika sätt att även inom en traditionell kärnfamilj vara mottagare av hela och halva barnbidrag. Det kommer således i en

större utsträckning utges hela och halva barnbidrag som grundar rätt till flerbarnstillägg, och som båda föräldrarna i hushållet skulle kunna vara mottagare av.

Som redovisades redan när möjligheten till delning av barnbidraget infördes från och med den 1 juli 2006, innebär en delning av barnbidragsbeloppet att det totala belopp som betalas ut i flerbarnstillägg till särlevande föräldrar i vissa fall ökar eller minskar något i förhållande till det belopp som i stället hade betalats ut om hela barnbidraget och därmed flerbarnstillägget, hade lämnats till modern (jfr prop. 2005/06:20, s. 17). Den för föräldrarna mest rimliga lösningen har därför ansetts vara att beräkna flerbarnstilläggets storlek proportionerligt för de föräldrar som delar på barnbidraget.

Arbetsgruppens förslag innebär således att om någon anmälan inte görs om vem som ska vara mottagare av flerbarnstillägg i det fall att två personer kan få flerbarnstillägg, kommer tillägget att betalas till vardera föräldern och då proportionernas på det sätt som gäller för flerbarnstillägg när barnbidrag i dag delas mellan särlevande föräldrar. Tillägget ska enligt förslaget kunna proportioneras när barnbidrag delas oavsett om detta sker enligt 16 kap. 5 § eller 16 kap. 7 § SFB. Proportionering av flerbarnstillägget ska således inte vara förbehållen det fallet att barnbidraget delas på grund av att ett barn bor växelvis.

Förslaget innebär att om flerbarnstillägget lämnas i sin helhet till enbart den ena föräldern blir tillägget i kronor något större än när det sker en proportionerlig fördelning. Detta får till följd att de nu föreslagna reglerna vid en utebliven anmälan om vem av vårdnadshavarna som ska vara mottagare av barnbidraget, kan medföra att det totala belopp som betalas ut i flerbarnstillägget till de särlevande vårdnadshavarna, blir något lägre jämfört med nuvarande situation. Det bör dock framhållas att beloppskillnaden är förhållandevis liten.

13 Tidpunkten från vilken ändring av bidragsmottagare ska ha verkan

Arbetsgruppens förslag: Rättsverkan av en ändring av bidragsmottagare ska senareläggas. En sådan ändring ska ha verkan från och med den andra månaden efter den då Försäkringskassan fick kännedom om att förhållandena har ändrats på ett sätt som är avgörande för vem som ska vara bidragsmottagare.

13.1 Skälen för promemorians förslag

I 16 kap. 19 § SFB regleras när ändringar i de förhållanden som är avgörande för *vem som får* barnbidraget ska ha verkan. För närvarande är det från och med månaden efter den då ändringen ägde rum. Bestämmelsen avser alla former av barnbidrag. En motsvarande bestämmelse finns i 15 kap. 13 § SFB för de fall när det inträffar något som påverkar *rätten till* barnbidraget. Bidraget ska då lämnas eller upphöra att lämnas från och med månaden efter förändringen. En sådan förändring kan t.ex. vara att barnet har avlidit eller flyttat utomlands. Bestämmelsen i 15 kap. 13 § är också tillämplig bland annat när rätten till barnbidraget uppkommer vid någon annan tidpunkt än barnets födelse, varvid bidraget lämnas från och med månaden efter denna tidpunkt (prop. 2008/09:200 del 2, s. 423).

De förslag som lämnas i denna promemoria innebär att Försäkringskassan kan komma att behöva behandla många fler ärenden där det finns anledning till ändring av bidragsmottagare. Försäkringskassan har uppskattat dessa ärenden till cirka 50 000 per år. Förslaget om en huvudregel enligt vilken barnbidraget lämnas med hälften till vardera föräldern när de har gemensam vårdnad såvida de inte anmäler att bidraget ska lämnas på annat sätt, innebär t.ex. att alla föräldrar som är ogifta vid barnets födelse kommer att få möjlighet att anmäla hur bidraget ska lämnas efter det att faderskapet har fastställts och föräldrarna har anmält gemensam vårdnad om barnet (vilket rör cirka 25 000 barn årligen).

Om beslut om ändring av vem som ska vara bidragsmottagaren inte hinner fattas före den tidpunkt från vilken ett sådant beslut ska ha sin verkan, medför det att barnbidrag under en viss tid kan komma att betalas till fel förälder eller med felaktigt belopp till den ena av föräldrarna. I sådana fall kan det, beroende på de närmare omständigheterna, finnas anledning att pröva om förutsättningarna är uppfyllda för återkrav enligt 108 kap. SFB.

Ärenden om ändring av bidragsmottagare enligt 16 kap. 19 § SFB bör i möjligaste mån avgöras inom sådan tid att någon återkravshandläggning inte behöver aktualiseras. För att Försäkringskassan ska ha rimliga förutsättningar att handlägga dessa ärenden inom sådan tid bör det göras en viss senareläggning av den tidpunkt från vilken ett beslut om ändrad bidragsmottagare ska ha verkan. Arbetsgruppen anser därför att ändringen av bidragsmottagare ska ha verkan från och med den *andra månaden* efter den då förhållandena ändrades på ett sådant sätt som är avgörande för vem som ska vara bidragsmottagare.

En förutsättning för att en ändring av bidragsmottagare ska komma till stånd är ofta att det har lämnats en anmälan om vem som ska vara bidragsmottagare, t.ex. när föräldrarna gör en gemensam anmälan enligt 16 kap. 5 § första stycket. I just det fallet utgör anmälan i sig en omständighet som är avgörande för vem som ska få bidraget. Anmälan i andra fall kan innehålla uppgift om ändring i förhållanden, t.ex. bosättningsförhållande, som

kan vara avgörande för vem som ska få barnbidraget. Den tidpunkt från och med vilken ändringen av bidragsmottagare ska ha verkan bör enligt arbetsgruppen bestämmas så att den infaller andra månaden efter den då Försäkringskassan fick kännedom om de ändrade förhållande, som ligger till grund för bedömningen av vem som ska vara bidragsmottagare. I flertalet fall får Försäkringskassan sådan kännedom när en anmälan inkommer till myndigheten.

Om det inträffar något som påverkar rätten till barnbidraget ska, som tidigare nämnts, enligt 15 kap. 13 § bidraget lämnas eller upphöra att lämnas från och med månaden efter förändringen. Skulle rätten till barnbidraget upphöra, saknas det där efter givetvis anledning att pröva vem som ska vara bidragsmottagare. Uppkommer rätten till barnbidrag vid någon annan tidpunkt än barnets födelse, ska bidraget lämnas från och med månaden efter denna tidpunkt. Detta påverkas inte av förslaget att senarelägga tidpunkten från vilken en ändring av bidragsmottagare ska ha verkan, eftersom förslaget tar sikte enbart på en ändring av vem som ska få ett bidrag som redan lämnas.

14 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser till socialförsäkringsbalken

Arbetsgruppens förslag: Bestämmelserna ska träda i kraft den 1 mars 2014.

De nya föreskrifterna om delning av barnbidrag, växelvist boende, utbetalning av barnbidrag till endast en av föräldrarna och flerbarnstillägg tillämpas första gången på barn som är födda efter ikraftträdandet eller, vid adoption, när den som adopterat barnet har fått barnet i sin vård efter ikraftträdandet. De angivna föreskrifterna tillämpas även på barn som har blivit försäkrade för barnbidrag först efter ikraftträdandet. De nya föreskrifterna tillämpas också om en förälder efter ikraftträdandet har gjort en anmälan om till vem barnbidraget ska lämnas.

Har en förälder fått flerbarnstillägg med tillämpning av de nya föreskrifterna om sådant tillägg ska de nya föreskrifterna alltid tillämpas för den föräldern och förälderns hushåll även om hushållet ombildas.

Äldre föreskrifter om när en ändring av bidragsmottagare ska få verkan ska fortfarande tillämpas när Försäkringskassan före ikraftträdandet har fått kännedom om sådana ändrade förhållanden som är avgörande för vem som ska få bidraget.

Den ändrade bestämmelsen om utbetalning till annan på begäran av socialnämnden ska tillämpas från och med ikraftträdandet.

14.1 Skälen för promemorians förslag

De nya föreskrifterna bör som huvudregel tillämpas på barnbidrag för barn som är födda efter ikraftträdandet. Detta gäller bestämmelserna om delning av barnbidrag (se avsnitt 7), växelvist boende (se avsnitt 8), utbetalning av barnbidrag till endast en av föräldrarna (se avsnitt 9) och flerbarnstillägg (se avsnitten 11 och 12). Med barn som är födda efter ikraftträdandet likställs barn som kommit i adoptivförälderns vård efter ikraftträdandet. Även i det fall ett barn blir försäkrat för barnbidraget först efter ikraftträdandet bör de nya föreskrifterna vara tillämpliga, vilket innebär att i sådant fall kommer de nya föreskrifterna att vara tillämpliga även om barnet är fött före ikraftträdandet.

Denna ordning innebär att föräldrar som redan får barnbidrag och som inte lämnar någon anmälan om till vem utbetalning ska ske, i åtskilliga fall inte kommer att beröras av de nya reglerna, medan de som blir berättigade till barnbidrag efter ikraftträdandet kommer att omfattas av de nya reglerna. Föräldrar till barn som berättigar till barnbidrag före ikraftträdandet av de nya föreskrifterna bör emellertid kunna få en prövning enligt de nya föreskrifterna av vem som ska vara bidragsmottagare. En förutsättning för detta bör vara att de efter ikraftträdandet till Försäkringskassan inkommer med en anmälan om till vem barnbidraget ska lämnas. Detta kan bli aktuellt t.ex. om ett barn föds före ikraftträdandet och har ogifta föräldrar men vårdnaden blir gemensam först efter ikraftträdandet när faderskapet eller föräldraskapet för barnet har fastställts. Föräldrarna bör då när vårdnaden har blivit gemensam få möjlighet att anmäla hur de önskar att barnbidraget ska utbetalas. Till vem eller vilka barnbidraget ska betalas ska då prövas enligt de nya bestämmelserna. Inkommer inte någon anmälan fortsätter barnbidraget att betalas ut på samma sätt som tidigare.

De nya föreskrifterna om anmälan enligt 16 kap. 14 § SFB om till vem flerbarnstillägget ska lämnas ska också tillämpas om föräldrar efter ikraftträdandet inkommer med en anmälan till Försäkringskassan om vem av dem som ska vara mottagare av fler-

barnstillägg för ett barn som föddes före ikraftträdandet. En sådan anmälan har konsekvenser för inom vilket hushåll flerbarnstillägget för ett visst barn ska räknas samman, eller om flerbarnstillägget ska proportioneras mellan föräldrarna om någon anmälan inte inkommer (jfr avsnitt 12). I detta sammanhang är det viktigt att föräldrarna får information om innebörden av de nya bestämmelserna i förhållande till de nuvarande bestämmelserna om beräkning av flerbarnstilläggets storlek. En utebliven anmälan om vem ska vara mottagare av flerbarnstillägget innebär när det i underlaget för tillägget ingår ett barn som omfattas av de nya föreskrifterna att det sker en proportionerlig beräkning av tilläggets fördelning mellan föräldrarna, medan de nuvarande bestämmelserna som fortfarande ska tillämpas om det i underlaget för tillägget ingår endast barn som omfattas av äldre föreskrifter, i stället anger en av föräldrarna, det vill säga modern, som mottagare av flerbarnstillägget om någon anmälan inte har inkommit.

Den ändrade bestämmelsen som innebär en begränsning av anmälningskravet för flerbarnstillägg (se avsnitt 11) bör även den följa den ordningen att den ska tillämpas om det i underlaget för flerbarnstillägg ingår något barn som har fötts efter ikraftträdandet. Detsamma bör gälla om det i underlaget ingår ett barn som har blivit försäkrat för barnbidrag först efter ikraftträdandet även om det har fötts dessförinnan. Den som vill ha en ändrad sammanräkning för flerbarnstillägg av barn som är födda före ikraftträdande ska fortfarande göra en anmälan om det enligt de äldre bestämmelserna.

Har de ändrade bestämmelserna om flerbarnstillägg väl tillämpats på en förälder ska de sedan emellertid alltid tillämpas på den föräldern och den förälderns hushåll, även om hushållet skulle ombildas. Någon återgång till att tillämpas äldre bestämmelser bör således inte komma i fråga, om väl de nya bestämmelserna har tillämpats för en person.

När det gäller från vilken tidpunkt en ändring av bidragsmottagare ska ha verkan bör äldre föreskrifter i 16 kap. 19 § SFB fortfarande tillämpas i de fall när Försäkringskassan redan före

ikraftträdandet har fått kännedom om de förhållanden som är avgörande för till vem bidraget ska lämnas.

Någon övergångsreglering behövs enligt arbetsgruppen inte för den ändrade bestämmelsen om utbetalning till annan på begäran av socialnämnden (se avsnitt 10). Detta innebär att den bestämmelsen bör tillämpas från och med ikraftträdandet.

15 Behov av följdändring i diskrimineringslagen

Arbetsgruppens förslag: Undantaget i diskrimineringslagen (2008:567) från förbudet mot diskriminering som har samband med kön ska upphävas när det gäller tillämpning av bestämmelserna om utbetalning av barnbidrag.

15.1 Skälen för promemorians förslag

Enligt 2 kap. 14 § diskrimineringslagen (2008:567) är diskriminering förbjuden i fråga om bland annat socialförsäkringen och anslutande bidragssystem. I 2 kap. 14 a § finns emellertid ett undantag från förbudet mot diskriminering. Förbudet mot sådan diskriminering som har samband med kön utgör nämligen inte hinder mot tillämpning av bestämmelser om utbetalning av barnbidrag. Bakgrunden till undantaget är att de nuvarande bestämmelserna om utbetalning av barnbidrag inte är könsneutrala.

När reglerna om utbetalning av barnbidrag och flerbarnstillägg nu föreslås ändras så att de blir helt könsneutrala bör undantaget från detta diskrimineringsförbud upphöra.

Övergångsbestämmelserna till ändringen i diskrimineringslagen bör motsvara övergångsbestämmelserna till de föreslagna ändringarna rörande barnbidrag i SFB. Undantaget från diskri-

mineringsförbudet bör således fortfarande gälla vid tillämpning av äldre bestämmelser om barnbidrag. Detta innebär att undantaget som huvudregel fortfarande ska gälla vid utbetalning av barnbidrag för barn som är födda före ikraftträdandet.

För barn som blir försäkrade först efter ikraftträdandet av de nya barnbidragsbestämmelserna i SFB, ska dock de nya barnbidragsbestämmelserna tillämpas även om barnet är fött före ikraftträdandet, vilket kan vara fallet vid adoption eller inflyttning till Sverige, bl.a. vid adoption av utländskt barn. Detta innebär att undantaget från diskrimineringsförbudet inte ska tillämpas på barnbidrag för barn som visserligen är födda före ikraftträdandet men som har blivit försäkrade för barnbidrag först efter den tidpunkten. Det innebär således att undantaget från diskrimineringsförbudet fortfarande ska gälla för barnbidrag som avser barn som såväl är födda före ikraftträdandet som har blivit försäkrade före den tidpunkten.

De nya bestämmelserna om barnbidrag i SFB ska även tillämpas på barnbidrag för barn födda före ikraftträdandet och som har blivit försäkrade före ikraftträdandet, i de fall en förälder efter ikraftträdandet till Försäkringskassan lämnar en anmälan om vem som ska vara bidragsmottagare. I sådana fall bör undantaget från diskrimineringsförbudet inte längre tillämpas.

16 Konsekvenser

16.1 Konsekvenser av utökade möjligheter för båda föräldrar att vara mottagare av barnbidrag

Arbetsgruppen föreslår att när föräldrar har gemensam vårdnad om ett barn lämnas barnbidraget med hälften till vardera föräldern om föräldrarna inte har anmält vem som ska vara bidragsmottagare. Om föräldrarna i en gemensam anmälan anger vem som ska vara bidragsmottagare betalas barnbidraget till den angivna mottagaren. Bor barnet växelvis hos båda föräldrarna betalas barnbidraget med hälften till vardera föräldern, om den förälder som vill ha en delning av bidraget gör sannolikt att sådant boende föreligger. Barnbidraget betalas efter anmälan till endast den ena föräldern, om

- barnet bor varaktigt tillsammans med endast den föräldern,
- den andra föräldern under en längre tid inte kan delta i vårdnaden på grund av frånvaro, sjukdom eller något annat skäl, eller
- den andra föräldern under en längre tid har visat sig olämplig som bidragsmottagare.

16.1.1 Konsekvenser för enskilda

Med utökade möjligheter för båda föräldrar att vara bidragsmottagare, kommer fler föräldrar än i dag att kunna ta del av barnbidraget. Genom att föräldrarna kan välja att båda ska vara

bidragsmottagare, ökar deras möjligheter att själva bestämma fördelningen av försörjningsansvaret för barnet mellan sig. En delning mellan föräldrarna bedöms öka möjligheterna för dem att ta del av omsorgen om barnet utifrån sina egna förutsättningar och ekonomiska förmåga. Detta gäller såväl föräldrar som lever ihop som särlevande. Förslagen bedöms också främja barnets kontakt med båda föräldrar och bidrar till att förverkliga barns rätt till båda sina föräldrar på lika villkor. Förhoppningen är också att förslagen över tid kan bidra till att minska antalet konflikter mellan särlevande föräldrar kring vem som får ta emot barnbidraget och vad bidraget ska användas till eller vilka kostnader det ska täcka.

Vid växelvis boende för barnet föreslås barnbidraget kunna delas på anmälan av endast en förälder. Den förälder som tidigare har fått hela barnbidraget utbetalat till sig, i dag är det oftast mamman, kan vid en delning komma att förlora ett halvt barnbidrag per månad. Särlevandeutredningens kartläggning visar dock att mödrar vars barn bor växelvis generellt sett har högre inkomster än andra särlevande mödrar. Dessutom visar utredningens undersökning att särlevande föräldrar som har barnet boende växelvis ofta delar på kostnader för barnet (se bilaga 4 i SOU 2011:51). Genom att öppna för större möjligheter att dela på barnbidraget, och kanske framför allt att barnbidraget delas om inte ett annat aktivt val görs, ges en tydlig signal om föräldrars gemensamma ansvar för barnets försörjning. Särlevandeutredningen har pekat på den effekt en sådan signal kan ha i ett längre perspektiv i synen på försörjningsansvaret för dagens föräldrar, och kanske främst för nya föräldrar. Detta kan till viss del väga upp det faktum att föräldrar som i dag är mottagare av barnbidrag kan riskera förlora halva bidragsbeloppet. Det är dessutom rimligt att anta att båda föräldrarna bidrar till och ansvarar för barnets kostnader som uppstår i respektive förälders hushåll när barnet bor där växelvis.

16.1.2 Administrativa konsekvenser

Förslagen innebär inte någon tillkommande kostnad när barnbidrag lämnas vid barns födelse för barn som fötts inom äktenskapet, och när ingen anmälan görs om hur bidraget ska betalas ut. Utöver denna situation innebär förslaget enligt Försäkringskassans uppgifter, utifrån befintligt handläggarstöd, en tillkommande handläggningskostnad om cirka 16,8 miljoner kronor per år.

Försäkringskassan har även uppskattat en engångskostnad på cirka 43 miljoner kronor för handläggning av de ärenden där befintliga föräldrar kommer vilja dela på bidraget eller byta mottagare, och för växelvis boende barn vars föräldrar är överens om att dela, samt för de situationer där en förälder anmäler delning och den andra inte instämmer. I denna uppskattning ingår ett antagande om att föräldrar till 250 000 (befintliga) barn kommer att vilja göra en förändring av hur barnbidraget i dag utbetalas. Arbetsgruppen bedömer dock att denna grupp är betydligt mindre och torde kunna omfatta cirka en tiondel så många barn.

Arbetsgruppen ifrågasätter därför den höga engångskostnaden för befintliga föräldrar och anser det mindre sannolikt att dessa föräldrar i så pass stor utsträckning skulle visa intresse för att göra en förändring av hur barnbidraget lämnas. Särlevandeutredningens enkätundersökningar indikerar heller inte att det finns ett sådant intresse. Det torde enligt arbetsgruppen främst vara föräldrar vars barn bor växelvis som kan antas vilja anmäla att de vill ha en delning av barnbidraget. Det är dock viktigt att föräldrar som utgångspunkt har valfriheten att själv bestämma hur de önskar att bidraget ska utbetalas.

Arbetsgruppen gör bedömningen att bland föräldrar vars barn bor växelvis eller som kommer att övergå till ett växelvist boende för barnet, är det en lägre andel som kommer att välja delat barnbidrag än vad Försäkringskassan har antagit. Anledningen till det är att Särlevandeutredningens undersökningar visar att föräldrar vars barn bor växelvis i stor utsträckning är överens och

att de redan i dag delar på kostnaderna för barnet. Över tid borde även de ärenden som kräver manuell handläggning minska eftersom fler föräldrar kommer att ha delat barnbidrag från när barnet är nyfött.

I vilken utsträckning föräldrar kommer att byta bidragsmottagande förälder är dock mycket svårt att uppskatta. Arbetsgruppen delar Försäkringskassans bedömning av att det finns en initial kostnad för handläggning av ärenden med föräldrar som redan uppbär barnbidrag. Det är dock svårt att uppskatta i vilken omfattning dessa kommer att generera mer handläggning hos Försäkringskassan. Bedömningen görs att en klar majoritet av de särlevande föräldrarna har förmåga att komma överens och kunna samarbeta om barnets försörjning. Det finns därför anledning att anta att en stor andel av föräldrar som har ett fungerande samarbete inte kommer att anmäla om en förändrad utbetalning av barnbidraget jämfört med hur de har det i dag.

Särlevandeutredningen har bedömt att den årliga tillkommande kostnaden för administration kommer att ligga på cirka 10 miljoner kronor med anledning av utredningens förslag. Bedömningen omfattar dock inte ökade informationskostnader eller initiala it-utvecklingskostnader. Det är enligt utredningen av stor vikt för särlevande föräldrar och deras barn, både i dag och i framtiden, att de ges bättre möjligheter att dela på barnbidraget jämfört med i dag.

Arbetsgruppen instämmer i utredningens bedömning och att den årliga tillkommande kostnaden för administration kommer att ligga på cirka 10 miljoner kronor. Införandekostnader för it-utveckling och kostnaden för att ändra informationsmaterial och informera handläggare m.m., beräknas till en engångskostnad om cirka 2 miljoner kronor. Skillnaden i den uppskattade uppstartskostnaden jämfört med Försäkringskassans beräkning (jfr 43 miljoner kronor i engångskostnad ovan), beror på att arbetsgruppen gör bedömningen att befintliga ärenden kan antas komma att fortsätta betalas ut på det sätt de gör i dag.

16.1.3 Bidragskostnader

Förslaget bedöms inte medföra några ökade kostnader för barnbidragsförmånerna.

16.1.4 Konsekvenser för jämställdheten

Utökade möjligheter att välja båda föräldrarna som bidragsmottagare samt att båda föräldrar blir mottagare av bidraget i de fall ingen anmälan om bidragsmottagare görs, signalerar att föräldrarna har ett gemensamt ansvar för barnet. Detta bidrar till att betona även faders roll och ansvar för sina barn.

Arbetsgruppens förslag ger den enskilde föräldern en möjlighet att vid växelvis boende erhålla halva barnbidraget. Detta innebär en likabehandling oavsett kön som kommer att gagna jämställdheten.

16.2 Konsekvenser av förslag om slopat krav på anmälningsskyldighet för flerbarnstillägg

Förslaget innebär att Försäkringskassan kan automatisera handläggningen av flerbarnstillägg i de ärenden där föräldrarna får delat barnbidrag. Detta gäller även i de fall föräldrarna är mottagare av hela barnbidrag för olika barn inom samma hushåll, dvs. enligt de förslag som lämnas i denna promemoria.

Förslaget förutsätter att Försäkringskassan gör vissa it-anpassningar för bl.a. födelseaviseringar från Skatteverket, kontroll av föräldrarnas adressuppgifter och av vilka barn som kan räkna samman för flerbarnstillägg.

16.2.1 Införandekostnader

Kostnaden för it-utveckling för att genomföra förslaget beräknas till mellan 0,5 och 1 miljon kronor. Kostnaden för att ändra informationsmaterial och informera handläggare m.m., beräknas till cirka 400 000 kronor.

16.2.2 Handläggning och löpande kostnader

Förslaget bedöms medföra en sammantagen besparing på 2,4 miljoner kronor per år, jämfört med om arbetsgruppens förslag skulle genomföras utan att anmälningsskravet tas bort. Besparing genom minskad handläggning beräknas till cirka 2,3 miljoner kronor och besparingen för papper och porto beräknas till cirka 100 000 kronor per år. Förslaget bedöms inte påverka kostnaderna för drift och underhåll av it-system.

16.2.3 Bidragskostnader

Förslaget bedöms inte medföra några ökade kostnader för barnbidragsförmånerna.

17 Författningskommentar

17.1 Förslaget till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

16 kap.

1 §

Femte strecksatsen i paragrafen upphävs som en följd av att 10 § ska upphöra att gälla.

5 §

Det införs nya bestämmelser om bidragsmottagare när föräldrarna har gemensam vårdnad om ett barn.

Enligt huvudregeln i *första stycket* lämnas barnbidrag med hälften till vardera föräldern, om de har gemensam vårdnad om barnet. Detta gäller om föräldrarna inte har gjort någon gemensam anmälan om till vem bidraget ska lämnas. Någon utredning behöver i sådant fall inte göras om huruvida föräldrarna bor tillsammans eller om barnet endast bor hos den ena föräldern eller har växelvist boende hos dem båda. Delning ska göras även när föräldrarna är oense om till vem barnbidraget ska lämnas såvida inte annat följer av 6, 7 eller 18 §§.

Ändras däremot vårdnaden så att en förälder får ensam vårdnad om barnet ska barnbidraget i stället betalas enbart till den föräldern enligt 4 §. Ändras å andra sidan vårdnaden om barnet från ensam till gemensam, ska barnbidraget som huvudregel lämnas med hälften till vardera föräldern. Om föräldrarna i en

gemensam anmälan till Försäkringskassan anger att endast en av dem ska vara bidragsmottagare, ska barnbidraget däremot lämnas till den i anmälan angivna föräldern. Det ligger i sakens natur att föräldrarna är ense om detta, om de har lämnat en gemensam anmälan. Bestämmelser om vad som gäller när endast en förälder har lämnat en anmälan om bidragsmottagare eller om de har lämnat varsin sådan anmälan finns i 7 §, som gäller för särlevande föräldrar.

Bestämmelsen i *andra stycket* innebär att om endast en av föräldrarna är försäkrad för barnbidrag lämnas hela barnbidraget till den föräldern även om föräldrarna har gemensam vårdnad om barnet. Ändras försäkringstillhörigheten ska Försäkringskassan anpassa utbetalningen efter det, även om föräldrarna inte gör någon anmälan om ändring av bidragsmottagare.

Enligt *tredje stycket* tillämpas inte bestämmelserna i första stycket om annat följer av 6, 7 eller 18 §. Hänvisningen till 6 § innebär att barnbidrag inte lämnas till en förälder som inte kan delta i vårdnaden om barnet enligt vad som gäller i dag eller till en förälder som under längre tid har visat sig olämplig som bidragsmottagare. I 7 § finns bestämmelser om till vem barnbidraget lämnas, om föräldrarna är särlevande och en av dem har gjort anmälan enligt den paragrafen. Även i 18 § finns bestämmelser som kan medföra avvikelse från första stycket.

6 §

I paragrafens *första mening* införs en hänvisning även till 7 §. Om en förälder inte kan delta i vårdnaden om barnet enligt vad som anges i paragrafen, så övergår rätten att få barnbidrag till den andra föräldern. Detta gäller framdeles oavsett om en förälder får helt eller delat barnbidrag eller om bidragsmottagare tidigare har bestämts med stöd av 5 eller 7 §.

Det införs i paragrafen en *andra mening* med en kompletterande bestämmelse om när rätten till barnbidrag kan övergå från den ena föräldern till den andra. Denna bestämmelse avser det fallet att den ena förälder under en längre tid har visat sig olämp-

lig som bidragsmottagare. Även om det inte finns några föreskrifter om hur ett barnbidrag ska användas, ligger det i sakens natur att bidraget direkt eller indirekt är till för att tillgodose behov hos barnet. Undantagsvis kan en förälder visa sig vara olämplig som bidragsmottagare. Detta kan vara fallet om föräldern använder barnbidraget enbart för att tillgodose egna behov. Om en förälder underlåter att använda bidraget på ett ekonomiskt relevant sätt för att tillgodose barnets behov, dvs. enligt vad som typiskt sett är ägnat att komma ett barn till godo kan rätten till bidraget övergå till den andra föräldern.

Bestämmelsen är emellertid inte tillämplig i de fall när föräldrar bara har olika uppfattning om vilken användning av bidraget som är mest lämplig för att tillgodose barnets behov. Använder däremot en förälder bidraget på ett sätt som saknar relevans för barnets behov, kan rätten till bidraget övergå till den andra föräldern i stället.

Med barnbidrag avses enligt 15 kap. 2 § allmänt barnbidrag, förlängt barnbidrag och flerbarnstillägg. Vid bedömningen av om en förälder är olämplig som bidragsmottagare bör det exempelvis beaktas hans eller hennes användning av det aktuella bidraget som den föräldern får för barnet.

För att rätten att få bidraget enligt bestämmelsen ska övergå till den andra föräldern krävs att en konstaterad irrelevant användning av bidraget inte är tillfällig utan att det finns en påtaglig risk för att bidraget kommer att användas på detta sätt även i fortsättningen. En sådan användning bör ha pågått under längre tid, i vart fall under ett flertal månader, för att det ska kunna anses föreligga en påtaglig risk för fortsatt irrelevant användning av bidraget.

Bestämmelsen är tillämplig oavsett om föräldrarna bor tillsammans eller om de är särlevande. I 7 § finns bestämmelser om till vem barnbidraget ska lämnas med hänsyn till barnets bosättningsförhållande, när föräldrarna är särlevande.

7 §

I paragrafen införs nya bestämmelser om hur barnbidraget ska lämnas när föräldrarna som har gemensam vårdnad inte bor tillsammans. Bestämmelserna är tillämpliga om en förälder har anmält att få hela barnbidraget på grund av att barnet bor varaktigt endast hos den föräldern eller att barnbidraget ska delas mellan föräldrarna på grund av att barnet bor växelvis hos båda föräldrarna. Bestämmelserna är däremot inte tillämpliga, om barnbidrag ska lämnas enligt 5 § första stycket på den grunden att föräldrarna har lämnat en gemensam anmälan eller avstått från att lämna någon anmälan.

Enligt *första strecksatsen* ska barnbidraget om barnet bor varaktigt tillsammans med endast en av föräldrarna lämnas till den föräldern, om den föräldern har gjort anmälan om det. Detta motsvarar den nuvarande bestämmelsen i paragrafen.

I *andra strecksatsen* finns en ny bestämmelse, som innebär att barnbidraget ska delas mellan föräldrarna, om barnet bor växelvis hos de båda föräldrarna, som inte bor tillsammans.

Finns det motstridiga uppgifter om hur barnet bor, lämnas barnbidrag på grundval av det boende som framstår som mest sannolikt. I 8 § finns en bestämmelse om att ett barn ska anses ha ett växelvist boende om det görs sannolikt av den förälder som anser att barnbidraget ska delas mellan föräldrarna.

8 §

I paragrafen införs en ny bestämmelse om bevisbördan för att ett barn har växelvist boende hos de båda föräldrarna. Bestämmelsen är tillämplig om en förälder har anmält att barnbidraget ska delas enligt 7 § på den grunden att barnet har växelvist boende hos båda föräldrarna. Däremot är bestämmelsen inte tillämplig om föräldrarna är ense om till vem barnbidraget ska lämnas. I sådant fall ska barnbidraget med stöd av 5 § första stycket lämnas i enlighet med föräldrarnas gemensamma inställning.

En förutsättning för att ett barnbidrag ska kunna delas med stöd av 7 § är att barnet har växelvist boende hos båda föräld-

rarna. Vad som avses med sådant boende anges i nämnda paragraf. Bestämmelserna i den paragrafen kommer till användning i de fall föräldrarna inte är ense om att barnbidraget ska delas på grund av växelvist boende. För att sådant boende ska anses föreligga ska det göras sannolikt av den förälder som har anmält att barnbidraget ska lämnas med hälften till vardera föräldern. Detta kan föräldern göra exempelvis genom att visa en lagakraftvunnen dom om växelvist boende, ett avtal om växelvist boende som har godkänts av socialnämnden eller ett beslut om att betala underhållsstöd vid växelvist boende. Om den andra föräldern anser att dessa dokument inte återspeglar barnets boende på ett korrekt sätt ankommer det på den föräldern att göra sannolikt att växelvist boende ändå inte föreligger. I annat fall ska växelvist boende föreligga, om inte omständigheterna i övrigt talar emot en sådan bedömning.

En förälder kan givetvis göra sannolikt att det finns ett växelvist boende även på annat sätt än att genom att visa dokument av nu angivet slag.

9 §

Paragrafen ändras så att den får en könsneutral utformning.

12 §

I *andra stycket* görs en begränsning av den personkrets som måste lämna en anmälan om flerbarnstillägg för att få sådant tillägg. Ändringen tar sikte på föräldrar som vid beräkningen av flerbarnstillägg med stöd av 15 kap. 12 § vill räkna samman barn till olika bidragsmottagare. Om två föräldrar som omfattas av 15 kap. 12 § bor tillsammans med ett barn som de har gemensamt undantas de från anmälningskravet. Det innebär att de inte behöver lämna någon anmälan för att ett annat barn som inte är gemensamt men som en av dem får barnbidrag för, ska komma att räknas samman med det gemensamma barnet vid beräkningen av flerbarnstillägg.

14 §

I *första stycket* begränsas den avsedda personkretsen så att den omfattar endast två personer som bor tillsammans och som inte får barnbidrag för samma barn, dvs. barnbidraget delas inte mellan dem.

Ändringen i *andra stycket* innebär att om någon anmälan inte görs enligt första stycket kommer flerbarnstillägget att betalas till vardera föräldern och därvid proportionernas på det sätt som gäller för flerbarnstillägg när barnbidrag delas mellan föräldrarna. (Beträffande proportionering av flerbarnstillägg, se avsnitt 12.)

15 §

I paragrafen görs en konsekvensändring med anledning av att barnbidrag kan delas enligt såväl 5 § som 7 §. Oavsett enligt vilken paragraf barnbidraget delas, ska då flerbarnstillägget proportioneras mellan föräldrarna enligt 16 och 17 §§.

18 §

Kraven för att på begäran av socialnämnden betala ut barnbidraget till någon annan person eller till nämnden ändras så att det är tillräckligt om det finns särskilda skäl för det mot tidigare synnerliga skäl. Särskilda skäl för en sådan ändring kan vara att det har framkommit att den dittillsvarande bidragsmottagaren inte svarar för några kostnader för barnet. Genom ändringen utökas förutsättningarna för att barnbidraget ska användas till barnets bästa.

19 §

I paragrafen regleras från vilken tidpunkt en ändring av bidragsmottagare ska ha verkan. Denna tidpunkt senareläggs med en månad samt knyts till när Försäkringskassan fick kännedom om att förhållandena ändrats på ett sätt som är avgörande för vem som ska få bidraget. Detta innebär att när förhållandena har ändrats på ett sådant sätt som är avgörande för vem som ska vara

bidragsmottagare, ska denna ändring ha verkan från och med den andra månaden efter den då Försäkringskassan fick kännedom om de ändrade förhållanden, t.ex. genom en anmälan från en förälder.

Övergångsbestämmelserna

I *andra punkten* finns övergångsbestämmelser till de nya föreskrifterna i 16 kap. 5–9, 12, 14 och 15 §§ som är tillämpliga när det gäller barnbidrag för barn som är födda efter ikraftträdandet. Med barn som är födda efter ikraftträdandet likställs barn som kommit i adoptivföräldrarnas vård efter ikraftträdandet. De nya föreskrifterna är tillämpliga även i fall där barn är födda före ikraftträdandet men har blivit försäkrat för barnbidrag först efter ikraftträdandet. Föräldrar till övriga barn får möjlighet att få rätten till barnbidrag prövad enligt de nya föreskrifterna, om de efter ikraftträdandet lämnar en anmälan om till vem barnbidraget ska lämnas.

I *tredje punkten* finns en särskild övergångsreglering för flerbarnstillägg i de fall de nya föreskrifterna i 16 kap. 12 eller 14 § om anmälan om flerbarnstillägg har tillämpats på en förälder och det i underlaget för flerbarnstillägg senare inte ingår något sådant barn som avses i andra punkten. Har de nya föreskrifterna om flerbarnstillägg väl tillämpats på en förälder är de sedan alltid fortsatt tillämpliga, även om det i hushållet inte längre ingår något barn som enligt andra punkten första eller andra strecksatsen utgör grund för att tillämpa de nya föreskrifterna. Detta innebär att om ett barn som avses i andra punkten inte längre ingår i underlaget för flerbarnstillägget, t.ex. på grund av att det har flyttat från hushållet, är de nya föreskrifterna om flerbarnstillägg ändå fortsatt tillämpliga, om de materiella villkoren för flerbarnstillägg är uppfyllda. Någon återgång till äldre bestämmelser ska således inte göras. Vidare innebär detta att om en förälder på vilken de nya föreskrifterna om flerbarnstillägg har tillämpats flyttar så att den föräldern kommer

att ingå i ett annat hushåll på sådant sätt att han eller hon kan vara berättigad till flerbarnstillägg, är de nya föreskrifterna fortfarande tillämpliga på den föräldern. De nya föreskrifterna om flerbarnstillägg blir dessutom tillämpliga även på övriga personer i det ombildade hushållet oavsett om dessa i sig omfattas av övergångsbestämmelsen i andra punkten.

Enligt *fjärde punkten* ska äldre föreskrifter i 16 kap. 19 § om tidpunkt för verkan av ändring av bidragsmottagare fortfarande tillämpas, när Försäkringskassan före ikraftträdandet har fått kännedom om sådana ändrade förhållanden som är avgörande för vem som ska få bidraget.

Förslagen till övergångsbestämmelser har närmare utvecklats i avsnitt 14.

17.2 Förslaget till lag om ändring i diskrimineringslagen (2008:567)

2 kap.

14 a §

Paragrafens tillämpningsområde begränsas. Undantaget från förbudet mot diskriminering som har samband med kön ska inte längre gälla vid tillämpning av bestämmelserna om utbetalning av barnbidrag. Däremot kvarstår undantaget oförändrat när det gäller tillämpning av bestämmelser i lag om änkepension och hustrutillägg.

Övergångsbestämmelserna

Övergångsbestämmelserna har utformats på så sätt att undantaget från förbudet mot diskriminering fortfarande är tillämpligt i de fall barnbidrag ska utbetalas enligt äldre föreskrifter.

Bilaga 1 Lagförslag avseende barnbidrag från betänkandet SOU 2011:51

Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om socialförsäkringsbalken att 16 kap. 5 och 8 §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

16 kap.

5 §

Föräldrar som har gemensam vårdnad om ett barn kan hos Försäkringskassan gemensamt anmäla vem av dem som ska vara *bidragsmottagare*. *Görs inte någon anmälan får barnets mor bidraget.*

Föräldrar som har gemensam vårdnad om ett barn kan hos Försäkringskassan gemensamt anmäla vem av dem som ska vara *bidragsmottagare* eller om *båda ska vara det*. *Om inte någon anmälan görs i samband med att rätten till barnbidrag inträder eller om anmälan inte är samstämmig, ska båda föräldrarna vara bidragsmottagare. När båda föräldrarna är bidragsmottagare lämnas bidraget med hälften till vardera föräldern.*

8 §

Om föräldrarna inte bor tillsammans, men barnet är varaktigt bosatt hos båda föräldrarna (*växelvist* boende), får *bidraget* efter anmälan av *båda föräldrarna* lämnas med hälften till vardera föräldern.

Om föräldrarna inte bor tillsammans, men barnet är varaktigt bosatt hos båda föräldrarna (*växelvis* boende), får *barnbidraget* lämnas med hälften till vardera föräldern efter anmälan av endast en av dem. En förutsättning för detta är att det finns

1. en lagakraftvunnen dom om växelvis boende,

2. ett avtal om växelvis boende som har godkänts av socialnämnden, eller

3. ett beslut om bostadsbidrag till barnfamiljer i form av växelvisbidrag.

Om det framkommer omständigheter som gör det sannolikt att barnet inte bor växelvis hos föräldrarna, ska den förälder som anmäler sig som bidragsmottagare visa att barnet bor växelvis. Om han eller hon inte kan visa detta ska barnbidraget inte delas.

De nya bestämmelserna i 16 kap. 5 och 8 §§ tillämpas även på beslut om barnbidrag som har fattats före ikraftträdandet, om anmälan sker enligt de nya bestämmelserna.